

بچه‌ی نوتروفیلی من ، سلام 🍷

به رسم همیشه که توی این مسیر کنارت بودیم ، این بار هم یک مجموعه سوال برای شب امتحانات آماده کردیم که با کار کردنشون تسلط رو افزایش بدی و به امید خدا بری واسه نمره‌ی ۲۰ 🍷
جان دلم نترسی از سختی امتحانات اگه به کتاب درسی کاملاً مسلط باشی و این مجموعه سوال رو هم به عنوان مکمل حل کنی مطمئن باش نمره‌ت بهتر از چیزی که فکرش رو کنی میشه 🍷
یادت باشه امتحانات نهایی رو جدی رو بگیری چون با نمره‌ی خوب این امتحانات کار کنکور رو خیلی آسون میکنی
یه حرف دلی هم دارم با بچه‌هایی که کمی دیرتر شروع کردن ...
مبادا خودت رو ببازی بچه‌ی من امید دارم بهت و میدونم اگه خوب بخونی قطعاً میتونی نمره‌ی عالی بگیری پس پرقدرت بریم واسه ترکوندن اولین امتحان 🍷
یادت نره این فایل رو برای اون دوستت که بهش احتیاج داره بفرستی و جزئی از این زنجیره‌ی عشق و مهربونی باشی 🍷
پ:ن: مرسی که با وجود درگیری‌های ذهنی و عدم تمرکزی که ماجرای کارت ورود به جلسه براتون به همراه داشت ، همچنان قوی موندی و ادامه میدی 🍷
به امید روزی که اینجا به عنوان همکار کنار خانواده‌ی بزرگ نوتروفیل باشی

دوست همیشگی تو ، نوتروفیل

روش مطالعه :

در مرحله‌ی اول به متن کتاب درسی مسلط شین . متن کتاب به ویژه درس های سبک شناسی و تاریخ ادبیات (دروس ۱_۴_۷_۱۰) به خوبی مطالعه بشه . وزن شعر و اختیارات (دروس ۲_۵_۸_۱۱) به صورت کاربردی تمرین بشه و وزن ابیاتی که در این درس ها آمده رو تمرین کنین .

بخش آرایه ها (دروس ۳_۵_۹_۱۲) رو با دقت کار کنین و روی ابیات کتاب تمرین کنین تا تمامی آرایه ها ، ملکه ی ذهنتون بشه . در صورت نیاز از کلیپ ها و درسنامه های آموزشی برای تسلط بیشتر بر بخش های آرایه و عروض استفاده کنین .

کارگاه های متن پژوهی هر درس و همچنین کارگاه های انتهای هر فصل رو با دقت کار کنین .

تاریخ ادبیات رو بهتره به صورت داستانی و با کدگذاری بخونین . از نمونه سوالات امتحانی برای مرور استفاده کنین و حل سوالات نهایی دوره های گذشته را فراموش نکنین .

بارم بندی علوم و فنون دهم

ردیف	موضوع	نمره
۱	مبانی تحلیل متن ، تاریخ ادبیات و سبک شناسی	۴
۲	موسیقی شعر	۶
۳	زیبایی شناسی	۶
۴	نقد و تحلیل نظم و نثر	۴
مجموع		۲۰

علوم و فنون یازدهم

هر یک از عبارات زیر به کدام کتاب یا نویسنده اشاره دارد؟

۱ مثنوی "جمشید و خورشید" او به شیوه داستان‌های نظامی سروده شده است.

۲ جامی در کتاب "نفحات الأنس" از شیوه و روش این کتاب در بیان حقایق عرفانی و شرح حال عرفا بهره گرفته است.

۳ در متن زیر از کتاب "مرصاد العباد" نجم‌الدین رازی:

"گوهر محبت بود که در صدف امانت معرفت تعبیه کرده بودند و بر ملک و ملکوت عرضه داشته؛ هیچ کس استحقاق خزانه‌داری آن گوهر نیافته، خزانگی آن را دل آدم لایق بود که به آفتاب نظر پرورده بود."

الف نثر مرصادالعباد "گاه ساده و گاه دارای سجع و موازنه است." این گفته را در متن نشان دهید.

ب این اثر، مربوط به کدام سبک ادبی است؟

شاعر متناسب با هر گزاره را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

۴ چند مثنوی به پیروی از پنج گنج نظامی سروده است و غزل‌هایش بر حافظ تأثیرگذار بوده است. (خواجوی کرمانی / سلمان ساوجی)

۵ شاعری که قدرت شاعری خود را در قطعات اخلاقی خود آشکار کرده است و در شعرش قناعت‌پیشگی را مورد تأکید قرار داده است. (حافظ / ابن‌یمین)

۶ کدام دسته از شاعران در یک قرن می‌زیسته‌اند؟

الف) شاه نعمت‌الله ولی - حافظ - ابن‌یمین

ب) عبید زاکانی - سلمان ساوجی - خواجوی کرمانی

۷ کدام مورد از موارد زیر نادرست است؟

۱) شعر "کس نیست که تا بر وطن خود گرید" درباره قتل عام مغولان در جریان یورش ویرانگرانه آنها بود که در سال ۶۳۳ توسط کمال‌الدین اسماعیل سروده شد.

۲) در قرن هشتم به دلیل بی‌تعصبی ایلخانان و نرمی آنان در مسائل مذهبی، صاحبان هر مذهبی فرصت یافتند تا عقاید خود را ابراز کنند.

۳) دلیل نام‌گذاری سبک عراقی بدین نام این است که بعد از مغول، کانون‌های فرهنگی به کشور عراق انتقال یافت.

۴) شاهرخ که مردی همدوست بود، پس از مرگ پدرش تیمور، هرات را مرکز فرمانروایی خود قرار داد.

- ۱) مجالس سبعه - رساله دلگشا - بهارستان - لمعات
- ۲) فيه ما فيه - تاريخ گزيده - تحفة الاحرار - جامع التواريخ
- ۳) مثنوی معنوی - اخلاق الاشراف - تذکرة الاولیا - تاريخ جهانگشا
- ۴) دیوان شمس - موش و گربه - مرصادالعباد - جمشید و خورشید

دسته‌بندی زمانی کدام گزینه درست است؟

- ۱) حمله مغول مربوط به قرن هفتم است.
- ۲) خواجوی کرمانی و جامی هم‌عصر یکدیگرند.
- ۳) تیموریان در قرن هشتم به ایران وارد شده‌اند.
- ۴) سبک عراقی مربوط به قرن ششم تا دهم است.

موارد زیر به ترتیب درباره ویژگی کلامی کدام شاعر یا نویسنده آمده است؟

- وی مثنوی‌هایی به پیروی از نظامی سروده است.
- نثر وی در مقدمه اثر معروفش مصنوع و در اصل کتاب ساده است.
- از شاعرانی است که در تصوّف و طریقت مقامی بلند دارد.
- شاخصه اصلی این شاعر واقع‌گرایی است.

- ۱) جامی - شمس قیس رازی - شاه نعمت‌اله ولی - وحشی بافقی
- ۲) خواجوی کرمانی - شمس قیس رازی - حافظ شیرازی - صائب تبریزی
- ۳) خواجوی کرمانی - نجم‌الدین رازی - فخرالدین عراقی - بابا فغانی شیرازی
- ۴) سلمان ساوجی - خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - مولوی - وحشی بافقی

موضوع و محتوای کتاب نفحات الانس جامی چیست؟

- ۱) اصول اخلاقی
- ۲) بیان حقایق عرفانی
- ۳) بیان سلوک دین
- ۴) معارف بشری

از دیدگاه "تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی" همه موارد "کاملاً" درست است؛ به جز:

- ۱) فخرالدین عراقی در کتاب لمعات خود سیر و سلوک عارفانه را در قالب نظم و نثر بیان کرده است.
- ۲) خواجه رشیدالدین فضل‌الله کتاب "جامع‌التواریخ" را به نثری عالمانه و پخته در عصر ایل‌خانان به نگارش درآورده است.
- ۳) نثر کتاب مرصادالعباد ساده و گاهی دارای سجع و موازنه است و نویسنده آن را در بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی نوشته است.
- ۴) المعجم فی معاییر اشعارالعجم از مهم‌ترین آثار در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر به شمار می‌رود که نثر آن در مقدمه مسجع و در اصل کتاب مصنوع است.

به ترتیب، تیموریان تقریباً از در ایران حکومت کردند و پس از مرگ تیمور شاهرخ را مرکز فرمانروایی خود قرار داد.

(۱) نیمه اول قرن هشتم تا اوایل قرن دهم - هرات (۲) نیمه دوم قرن هشتم تا اوایل قرن دهم - هرات

(۳) نیمه دوم قرن هشتم تا اوایل قرن دهم - سمرقند (۴) نیمه اول قرن هشتم تا اوایل قرن دهم - سمرقند

به ترتیب نثر کتاب "المعجم فی معاییر اشعار العجم" در مقدمه و در اصل کتاب، است و "جمشید و خورشید" در قالب است.

(۱) مصنوع - ساده - قصیده (۲) ساده - مصنوع - قصیده

(۳) ساده - مصنوع - مثنوی (۴) مصنوع - ساده - مثنوی

به ترتیب، دولت‌شاه سمرقندی از قرن است و موضوع کتاب تذکره دولت‌شاه است.

(۱) شاعران - هشتم - بیان حقایق عرفانی

(۲) شاعران - نهم - بیان حقایق عرفانی

(۳) نویسندگان - نهم - شرح احوال صد تن از شاعران

(۴) نویسندگان - هشتم - شرح احوال صد تن از شاعران

کدام گزینه در مورد قرن هشتم و نهم از نظر تاریخ ادبیات نادرست است؟

(۱) قلمرو بالندگی زبان و فرهنگ فارسی نیز عرصه وسیعی یافت، به طوری که از شبه‌قاره هند تا آسیای صغیر، بسیاری به این زبان سخن می‌گفتند.

(۲) از بین رفتن دربارهای ادب‌دوست ایرانی‌تبار، از رونق افتادن قصیده‌سرایی را در پی داشت و زبان شعر جز در سروده‌های شاعران شاخص، مانند خواجو و حافظ، به سستی گرایید.

(۳) بازماندگان تیمور بعد از مدتی در ایران متمدن شدند. در عهد آنان، علاوه بر گسترش هنرهای چون مینیاتور، معماری و تذهیب، تاریخ نیز ادامه یافت و ادبیات رونقی تازه گرفت.

(۴) در این دوران کسانی مانند جامی و دولت‌شاه کتاب‌های ارزشمندی نوشتند. این رونق بنیادی بود و کتاب‌های تحقیقی در این دوران عمدتاً دارای نوآوری بود.

یک اثر تاریخی در قرن هشتم نام ببرید.

دو جریان "نثر قرن هفتم" کدام‌اند؟ برای هر جریان یک کتاب نام ببرید.

جدول زیر را کامل کنید.

اثر	نام صاحب اثر	نوع نثر	قالب شعر	قرن
مرصادالعباد		نثر ساده	-	
	شمس قیس		-	۷
بوستان		-		۷

۲۰ جامی کدام اثر خود را به شیوة تذکرة الاولیای عطار نوشته است؟

۲۱ تقطیع درست دو بیت زیر در کدام گزینه مشاهده می‌شود؟

"روی بر خاک عجز می‌گویم هر سحرگه که باد می‌آید
ای که هرگز فرامشت نکنم هیچت از بنده یاد می‌آید؟"

(۱) روی بر خاک عجز می‌گویم هر سحرگه که باد می‌آید
ای که هرگز فرامشت نمی‌کنم هی چت از بنده یاد می‌آید؟

(۲) روی بر خاک عجز می‌گویم هر سحرگه که باد می‌آید
ای که هرگز فرامشت نمی‌کنم هی چت از بنده یاد می‌آید؟

(۳) روی بر خاک عجز می‌گویم هر سحرگه که باد می‌آید
ای که هرگز فرامشت نمی‌کنم هی چت از بنده یاد می‌آید؟

(۴) روی بر خاک عجز می‌گویم هر سحرگه که باد می‌آید
ای که هرگز فرامشت نمی‌کنم هی چت از بنده یاد می‌آید؟

۲۲ با خوانش درست بیت، ارکان آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

الف "ز کوی یار می‌آید، نسیم باد نوروزی از این باد ار مدد خواهی، چراغ دل برافروزی"

ز کوی یا	ن سی م با	د نو رو زی
م دد خا هی	چ را غ دل	ب رف رو زی

۲۳ با توجه به آهنگ بیت داده شده، با ذوق خود، پایه‌های آوایی مناسب را (غیر از واژه‌های بیت) را تولید کنید و آن را در خانه‌های خالی بنویسید.

الف "بغزید بر من که عقلت کجاست؟ چو دانی و پرسی سؤالت خطاست"

ب غر ری	د بر من	ک جاست
ی پُر سی	ش ا لَت	خ طاست

۲۴ هریک از مصراع‌های زیر، از تکرار کدام پایه آوایی همسان ساخته شده است؟

الف باران اشکم می‌دود، وز ابرم آتش می‌جهد

۲۵ نشانه‌های هجایی مصراع "گفتمش مگذر زمانی گفت معذورم بدار" در کدام گزینه درست بیان شده است؟

- (۱) - - - U / - - - U / - - - U / - - - U
(۲) - - U - / - - U - / - - U - / - - U -
(۳) - U - / - - U - / - - U - / - - U -
(۴) - - U / - - - U / - - - U / - - - U

در کدام گزینه خط عروضی و نشانه‌های هجایی پایه دوم آوایی مصراع "بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک" به درستی بیان شده است؟

- (۱) دل / ز / مه / رش، - - - -
 (۲) مه / رش / کی / ک، - - - -
 (۳) ز / مه / رش / کی، - - - -
 (۴) مه / رش / کی / ک، - - - -

با خوانش درست ابیات زیر مرز پایه‌های آوایی را مشخص کنید و هر پایه را در جای خود قرار دهید.

۲۷ "اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد من و ساقی به هم سازیم و بنیادش براندازیم"

.....	که خون عا		
.....			من و ساقی

جای خالی را با واژه مناسب پر کنید.

۲۸ کلام منظوم یا شعر که آهنگین و موسیقایی است، پایه‌ها و پاره‌های آوایی دارد.

۲۹ تشبیه کلام را ادبی‌تر و زیباتر می‌کند.

برای پاسخ به پرسش‌ها، گزینه مناسب را انتخاب کنید.

۳۰ کدام گزینه باتوجه به وزن، بیت زیر را کامل نمی‌کند؟
 بازآمدم بازآمدم از پیش آن یار آمدم در من نگر در من نگر بهر تو آمدم

- (۱) بیدار
 (۲) غمخوار
 (۳) ستار
 (۴) نگار

۳۱ شمار هجاهای رکن چندم ممکن است متفاوت باشد؟

- (۱) اول
 (۲) دوم
 (۳) سوم
 (۴) چهارم

۳۲ قرینه‌ای که در بیت زیر ذهن ما را از معنای حقیقی کلمه "دست" به معنای مجازی آن راهنمایی می‌کند چیست؟
 "دست فلک ز کارم وقتی گره گشاید کز یکدگر گشایی زلف گره گشا را"

- (۱) فلک
 (۲) کار
 (۳) گشاید
 (۴) زلف

در کدام گزینه، خط عروضی پایه سوم آوایی مصراع "پشت چون آینه بر دیوار حیرت داده‌ایم" به‌درستی بیان شده است؟

- (۱) بر / دی / وا / ر
(۲) دی / وا / ر / جی
(۳) وا / ر / جی / رت
(۴) ر / جی / رت / دا

به ترتیب، وضعیت هجای هشتم مصراع "زاغی از آنجا که فراغی گزید" کدام است و وزن این مصراع در کدام گزینه به‌درستی بیان شده است؟

- (۱) بلند - مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن
(۲) کوتاه - مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن
(۳) کوتاه - مفتعلن مفتعلن فاعلن
(۴) بلند - مفتعلن مفتعلن فاعلن

کدام گزینه با بیت زیر هم‌وزن است؟

"در اندیشه ببستم، قلم وهم شکستم
که تو زیباتر از آنی که کنم وصف و بیانت"

- (۱) گذر از دست رقیبان نتوان کرد به کویت مگر آن وقت که در سایه زنه‌ار تو باشم
(۲) به کدام مذهب است این، به کدام ملت است این که کشند عاشقی را که تو عاشقم چرایی؟
(۳) سفر دراز نباشد به پای طالب دوست که زنده ابد است آدمی که کشته اوست
(۴) تو که با جانب خصمت به ارادت نظر است به که ضایع نگذاری طرف معظم دوست

وزن کدام بیت همسان است؟

- (۱) خواب از آن چشم چشم نتوان داشت که ز سر برگذشت سیلابش
(۲) به پایان آمد این دفتر حکایت همچنان باقی به صد دفتر نشاید گفت حسب‌الحال مشتاقی
(۳) ای چشم تو دل‌فریب و جادو در چشم تو خیره چشم جادو
(۴) ببین که از وزش باده‌ها پریشانم به باد می‌دهم عشق خوب می‌دانم

نشانه‌های هجایی کدام مصراع به شکل زیر است؟

"— U — / — — U — / — — U — / — — U —"

- (۱) نقد را باش ای پسر کانت بود تأخیر را (۲) ما خود شکسته‌ایم چه باشد شکست ما
(۳) عقل بلا دید و به کنجی نشست (۴) دگر به روی کسم دیده بر نمی‌باشد

باتوجه به وزن بیت کدام گزینه برای کامل کردن جای خالی مناسب نیست؟

"تو را بد که خواهد تو را بد که گوید که هرگز مباد از بد او را"

- (۱) مدارا (۲) جدایی
(۳) سزاوار (۴) مددی

جای خالی را با واژه مناسب پر کنید.

..... شعر در حقیقت حاصل چینش منظم پایه‌های آوایی است.

با خوانش درست بیت زیر، خانه‌های خالی جدول را کامل کنید.
 باز آی و بر چشمم نشین، ای دل ستانِ نازنین
 کآشوب و فریاد از زمین، بر آسمانم می‌رود

با زای بر	چشمِ مَمِ نِ شین	ای دل بی تا	
	یا دَر زِ مین		

ابیات زیر را تقطیع کنید و خط عروضی و شکل عروضی را به‌طور کامل مشخص کنید.

گه به دهان بر زده کف چون صدف
 گاه چو تیری که رود بر هدف

برای هریک از خوشه‌های زیر مثالی بزنید.

-U-

-U--

نام وزن واژه خوشه‌های هجایی زیر را بنویسید.

-UU-

-U-

-U-U

درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید.

وزن شعر حاصل چینش هماهنگ و منظم پایه‌های آوایی یا ارکان عروضی است.
 درست ☐ نادرست ☐

بیت زیر از چند پایه آوایی تشکیل شده است؟ پایه‌های آوایی را مشخص کنید.
 "حاجت به ترکی نیستش تا در کمند آرد دلی
 من خود به رغبت در کمند افتاده‌ام تا می‌برد"
 الف) شش ب) هشت

در مصراع اول بیت زیر وجه شبه را بیابید.
 سینه باید گشاده چون دریا تا کند نغمه‌ای چو دریا ساز

متن زیر را از نظر زیبایی‌شناسی بررسی کنید. (۲ مورد)
 آورده‌اند که در ناحیت کشمیر مُتَصَدِّی خوش و مرغزاری نَزِه بود که از عکس ریاحین او، پَر زاغ چون دُم طاووس نمودی و در پیش
 جمال او دُم طاووس به پَر زاغ مانستی.

۵۱

در کدام بیت تشبیه دیده می‌شود؟ ارکان آن را مشخص کنید.

الف) اگر ای عشق پایان تو دور است دلم غرق تمنای عبور است

ب) برای قد کشیدن در هوایت دلم مثل صنوبرها صبور است

۵۲

در کدام بیت هر دو نوع تشبیه فشرده و گسترده دیده می‌شود؟

الف) زمین چو سینه سهراب، زیر جوشن برگ فرو نشسته در آن ناوک صنوبر و غان

ب) چو دریای خون شد همه دشت و راغ جهان چون شب و تیغ‌ها چون چراغ

۵۳

باتوجه به بیت‌های داده شده به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱) زمین چو سینه سهراب زیر جوشن برگ فرونشسته در آن ناوک صنوبر و غان

۲) روز چو شمعی به شب، زودرو و سرفراز شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم‌تاب

الف

در بیت یک، چند تشبیه فشرده وجود دارد؟

ب

در تشبیه گسترده بیت یک، وجه شبه چیست؟

پ

در بیت دو، چند تشبیه وجود دارد؟ مشبه به را در تشبیه دوم همین بیت تعیین کنید.

۵۴

در بیت زیر چند تشبیه به کار رفته است؟ مشبه‌ها و مشبه به‌ها را مشخص کنید.

"عشق سلطان و زمین میدان، فلک چوگان در او سرفرازان جهان، چون گوی سرگردان در او"

۵۵

باتوجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

"فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرورد"

الف

دو اضافه تشبیهی در متن مشخص کنید.

۵۶

در مصراع اول بیت زیر، "مشبه" و "وجه شبه" را مشخص کنید.

روز چو شمعی به شب، زودرو و سرفراز شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم‌تاب

نوع تشبیهات مشخص شده را تعیین کنید و ارکان آن را مشخص کنید.

۵۷

قطره تویی بحر تویی لطف تویی، قهر تویی قند تویی، زهر تویی، بیش میازار مرا

۵۸

تا نسیم عطشی در بن برگی بدود زنگ باران به صدا در می‌آید

۵۹

من آن ابرم که می‌آیم ز دریا روانم کو به کو صحرا به صحرا

به سؤالات داده شده پاسخ کوتاه دهید.

۶۰

در مصرع "نوح تویی، روح تویی، فاتح و مفتوح تویی" چند تشبیه وجود دارد و ارکان آن را مشخص کنید.

۶۱

چند رکن تشبیه در مصرع "سینه باید گشاده چون دریا" وجود دارد و ارکان آن را مشخص کنید.

- (۱) صورت به نور مشعله سیما به رنگ گل گیسو به‌سان سلسله کاکل به شکل مار
(۲) تا مگر چون دانه گندم برآیی روسفید روزگاری سختی نه آسیا باید کشید
(۳) اگر نه در خم چوگان زلف اوست دلم بگوی تا که چرا شد چو گوی سرگردان
(۴) گرت به‌سان قلم سر همی نهد بر خط بهوش باش که خاطر هنوز ننهادست

در بیت زیر چند تشبیه به کار رفته است؟ مشبّه، مشبّه‌به و ادات تشبیه را مشخص کنید.
"تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم تبسمی کن و جان بین که همی سپرم"

نوع تشبیه از نظر گسترده یا فشرده بودن را در ابیات زیر مشخص کنید.

- الف غزل گفتی و دُر سفتی بیا و خوش بخوان حافظ که بر نظم تو افشاند فلک عقد ثریّا
ب با اهل فنا دارد هرکس سر یکرنگی باید که به رنگ شمع از رفتن سر خندد

در ابیات زیر، مشبّه، مشبّه‌به و ادات تشبیه را مشخص کنید.

- الف مرا در دل درخت مهربانی به چه ماند؟ به سرو بوستانی
ب کنار سعدی از آن روز کز تو دور افتاد از آب دیده تو گویی کنار جیحون است

هر یک از ابیات ستون "الف" دربردارنده کدام ویژگی فکری سبک عراقی در ستون "ب" هستند؟ دو ویژگی در ستون "ب" اضافی است.

آسمانی بودن معشوق	الف) ای ساربان آهسته را کارام جانم می‌رود / وان دل که با خود داشتم، با دلستانم می‌رود
باور به قضا و قدر	ب) کی شعر تر انگیزد، خاطر که حزین باشد / یک نکته از این معنی، گفتیم و همین باشد
فراق	ج) رضا به داده بده وز جبین گره بگشای / که بر من و تو در اختیار نگشاده است (جبین: پیشانی)
رواج روحیه عرفانی و اخلاقی	
غم‌گرایی	

فضای فکری حاکم بر شعر زیر را در یک سطر توضیح دهید.

آتش است آب دیده مظلوم چون روان گشت، خشک و تر سوزد
تو چو شمعی از او هراسان باش کاول، آتش ز شمع سر سوزد

ویژگی زبانی، ادبی و فکری بیت زیر را از مطلع غزل مولوی بنویسید. (هر قلمرو یک مورد)
مرده بدم، زنده شدم، گریه بدم خنده شدم دولت عشق آمد و من دولت پاینده شدم

باتوجه به آنچه در مقایسه ویژگی‌های فکری سبک‌های خراسانی و عراقی آموختیم، هر یک از ابیات زیر را در کدام حوزه (سبک) می‌توان جای داد؟ با ذکر یک دلیل.

- (الف) درخت تو گر بار دانش بگیرد به زیر آوری چرخ نیلوفری را
(ب) هر که چیزی دوست دارد، جان و دل بر وی گمارد هر که محرابش تو باشی سر ز خلوت بر نیارد

در سبک عراقی چه تغییری در قالب شعر رخ داد؟

با توجه به قلمرو بیان شده در داخل کمانک، کدام گزینه درست است؟

- (۱) در سبک عراقی، قالب قصیده و اشعار مدحی درباری به تدریج از رونق افتاد. (قلمرو ادبی)
(۲) از درونمایه‌های تصوف در قرن‌های هفتم تا نهم، برتری عقل بر عشق را می‌توان نام برد. (قلمرو فکری)

کدام یک از ویژگی‌های سبک خراسانی نیست؟

- (۱) شادی‌گرایی
(۲) آسمانی بودن معشوق
(۳) وصال
(۴) ستایش خرد

درست یا نادرست بودن، هریک از عبارتهای زیر را مشخص کنید.

ملاحسین واعظ کاشفی، "کلیله و دمنه" را به انشای دوره خود بازگرداند و آن را انوار سهیلی نامید.

در کدام بیت ویژگی سبک عراقی مشهودتر است؟

- (۱) آن مشک سیه که با سمن پیوسته‌ست از دیدن او دل جهانی خسته است
یارب ز نخست هم بر آن سان رسته‌ست؟ یا او به تکلف فراوان بسته‌ست؟
(۲) تهی مباد سه چیز تو جاودان ز سه چیز کف از شراب و کنار از نگار و دل ز طرب
چو باغ پرشکفته مجلس تو خرم باد بروی غالیه زلفان یاسمین غبغب
(۳) گر رنج پیش آید و گر راحت ای حکیم نسبت مکن به غیر که این‌ها خدا کند
در کارخانه‌ای که ره عقل و فضل نیست فهم ضعیف رای فضولی چرا کند؟
(۴) با داده قناعت کن و با داد بزی در بند تکلف مشو آزاد بزی
در به ز خودی نظر مکن غصه مخور در کم ز خودی نظر کن و شاد بزی

جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید.

در سبک عراقی ستایش عشق جای را پر کرده است.

تاریخ‌نویسی از شروع شد و در دوره تیموری ادامه پیدا کرد.

از ویژگی‌های نثر این دوره (سبک عراقی) داخل شدن به زبان فارسی است.

پرهیز از از اندیشه‌های شعر این دوره (سبک عراقی) است.

- ۷۹ چهار مورد از ویژگی‌های زبانی شعر سبک عراقی را بنویسید.
- ۸۰ روند تغییرات معشوق از دوره خراسانی به دوره عراقی چگونه است؟
- ۸۱ چند مورد از مفاهیم و اندیشه‌های شعر دوره سبک عراقی را بنویسید.
- ۸۲ ویژگی‌های فکری شعر عراقی را با شعر خراسانی مقایسه کنید. (۴ مورد)

درستی و نادرستی جمله‌های داده‌شده را مشخص کنید.

- ۸۳ در سبک عراقی غم‌گرایی، جای شادی‌گرایی را در سبک خراسانی گرفته است.
- ۸۴ مغولان علاقه شدیدی به تاریخ‌نویسی و ثبت وقایع مربوط به پدران‌شان داشتند.
- ۸۵ در شعر سبک عراقی کاربرد غزل بیشتر شد و جایگاه تخلص در اواسط آن تثبیت شد.
- ۸۶ به علت متواری شدن و کشته شدن فضلا و نابودی کتابخانه‌ها، از صحت و اتقان مطالب کاسته شد.
- ۸۷ عبارات مرتبط را به هم وصل کنید. (یک مورد اضافی است)

الف) انور سهیلی	۱) ظهیرالدین
ب) "محاکمة الغتین"	۲) امیرعلی شیرنوازی
پ) بابرنامه	۳) ملاحسین واعظ کاشفی
ت) تاریخ برگزیده	۴) کتابی درباره تیمور
ث) ظفرنامه شامی	

- ۸۸ شعر زیر را از نظر سبک شناسی بررسی و تحلیل کنید.
- "من ندانستم از اول که تو بی مهر و وفایی
دوستان عیب کنندم که چرا دل به تو دادم
آن نه خال است و زنخدان و سر زلف پریشان
عشق و درویشی و انگشت‌نمایی و ملامت
گفته بودم چو بیایی غم دل با تو بگویم
شمع را باید از این خانه به در بردن و کشتن
سعدی آن نیست که هرگز ز کمندت بگریزد
عهد نابستن از آن به که ببندی و نپایی
باید اول به تو گفتن که چنین خوب چرایی
که دل اهل نظر برد که سیری است خدایی
همه سهل‌ست تحمل نکنم بار جدایی
چه بگویم که غم از دل برود چون تو بیایی
تا به همسایه نگوید که تو در خانه مایی
که بدانست که دربند تو خوش‌تر ز رهایی

درستی یا نادرستی عبارتهای داده‌شده را درباره سبک عراقی مشخص کنید.

۸۹ اساساً مهم‌ترین ویژگی زبانی این سبک، درهم‌آمیختگی مختصات نو و کهن است.

درست ☐ نادرست ☐

۹۰ توجه به صفا و پالایش درون، برتری عشق بر عقل، مفاهیم و اندیشه‌های شعر این دوره را رقم می‌زند.

درست ☐ نادرست ☐

۹۱ تاریخ‌نویسی با نثری فنی رواج یافت.

درست ☐ نادرست ☐

۹۲ در اندیشه نثرنویسان، تَعَمُّق و تفکر جای صنایع ادبی را گرفت.

درست ☐ نادرست ☐

۹۳ بیت زیر را متناسب با پایه‌های آوایی تفکیک کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی آن را بنویسید.

"سینه مالا مال درد است ای دریا مرهمی دل ز تنهایی به جان آمد خدا را همدمی"

۹۴ باتوجه‌به خوانش درست بیت "دلم اسیر غم عشق و من اسیر دلم / کسی به جز من اسیر اسیر باشد، نی" همزه از آغاز چندمین "اسیر"

حذف می‌شود؟

۹۵ باتوجه‌به بیت "ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ / منزل آن مه عاشق‌کش عیار کجاست؟"، جدول زیر را کامل کنید.

				پایه‌های آوایی مصراع دوم
				نشانه‌های هجایی
				وزن

۹۶ هریک از بیت‌های زیر از تکرار کدام "وزن‌واژه" (رکن) تشکیل شده است؟

الف تو این عهدی که با من بسته بودی مگر بهر شکستن بسته بودی

ب دگرباره خیطاد باد صبا بر اندام گل دوخت ز زین قبا

پ ای خوش منادی‌های تو در باغ شادی‌های تو بر جای نان شادی خورد جانی که شد مهمان تو

۹۷ وزن کدام بیت در مقابل آن درست مشخص شده است؛ مورد نادرست را توضیح دهید.

الف) وگر خورشید در مجلس نشیند / پندارم که همتای تو باشد (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

ب) می‌روم یعنی نمی‌ارزد بدان / عشق جانان کم مدان از عشق نان (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

۹۸ مصراع "عیب پیراهن دریدن می‌کنندم دوستان" با کدام مصراع از نظر وزن یکسان است؟

الف) ای که می‌دانی ندارم غیر درگاهت پناهی

ب) بیدلان را عیب کردم لاجرم بیدل شدم

نوع پایه‌های آوایی (همسان - همسان دولختی) ابیات زیر را مشخص کنید.

۹۹ ای باد بامدادی، خوش می‌روی به شادی / پیوند روح کردی، پیغام دوست دادی

۱۰۰ غمش در نهان‌خانه دل نشیند / به نازی که لیلی به محمل نشیند

الف) می‌نوشتم:	
ب) دریادلان:	

۱۰۲ نشانه‌های هجایی کدام واژه با حذف همزه یا بدون حذف همزه تغییری نخواهد کرد؟

- (۱) برآمد (۲) دردآلود (۳) خون‌افشان (۴) ملال‌انگیز

۱۰۳ در کدام بیت یک هجا از رکن پایانی حذف شده است؟

- الف) اعتمادی نیست بر کار جهان بلکه بر گردون گردان نیز هم
ب) چند گردی گرد اسرار حقیقت ای ندانسته حقیقی از مجازی

به پرسش‌های زیر، کوتاه پاسخ دهید.

۱۰۴ واژه‌ای بر وزن "فعولن" بنویسید.

۱۰۵ تکرار و تمرین از چه طریقی از راه‌های مؤثر درک وزن بیت است؟

۱۰۶ هر مصراع نمونه‌ای برای کدام گزینه است؟

الف) تا بگویم شرح درد اشتیاق	۱- یک هجای کشیده برابر است با یک هجای بلند + یک هجای کوتاه
ب) مکن پیش دیوار غیبت بسی	۲- مصوت بلند پیش از نون ساکن، کوتاه حساب می‌شود.
پ) او می‌رود دامن‌کشان من زهر تنهایی چشان	۳- اوزان پایانی شعر فارسی همیشه بلند حساب می‌شود.

۱۰۷ باتوجه به آهنگ داده‌شده با ذوق خود پایه‌های آوایی غیر از آنچه در بیت آمده کلمه مناسب بگذارید.

"آن‌که نقشی دیگرش جایی مصور می‌شود نقش او در چشم ما، هر روز خوش‌تر می‌شود"

پایه‌های آوایی	آن که نقّ شی		یی مُ صو وَر	می شَد ود
	نقدِ ثنِ او دَر	چشَمِ ما هَر		می شَد وُد
وزن واژه	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعِلن
خوشه هجایی	— — U—	— — U—	— — U—	— U —

۱۰۸ مصراع "غمش در نهانخانه دل نشیند" از چند پایه آوایی همسان تشکیل شده است؟

۱۰۹ وزن کدام مصراع‌ها یکسان است؟ با تفکیک پایه‌های آوایی مشخص کنید.

الف) شمس هر دم نور جانی می‌دهد

ب) بهره از شادی درین عالم ندارد

ج) خانه طامات عمارت مکن

د) او به ظاهر واعظ احکام بود

۱۱۰ برای هریک از وزن و اژه‌های زیر دو واژه و اصطلاح با معنا بسازید (ذکر کنید).

الف مفتعلن:

ب فاعلاتن:

پ فعولن:

ت مفاعیلن:

ث مفاعلن:

ج فعلاتن:

۱۱۱ مجازها را در ابیات زیر بیابید و مشخص کنید که در کدام بیت، مجاز نوعی استعاره نیز هست؟

الف) چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگردان کرد

ب) نتوان از سر او برد هوای شیرین لشکر خسرو اگر بر سر فرهاد رود

۱۱۲ در جمله "جهان خوردم و کارها راندم" مجاز و قرینه را مشخص کنید.

۱۱۳ معنای واژه "نگین" در کدام یک از بیت‌های زیر حقیقی و در کدام یک مجازی است؟

الف) برو ای گدای مسکین، در خانه علی زن که نگین پادشاهی، دهد از کرم گدا را

ب) خط در دل روشن گهران مهر فزاید در آینه‌ها نقش نگین راست نماید

در هریک از بیت‌های زیر، واژه‌ای بیابید که آرایه مجاز داشته باشد.

۱۱۴ به یاد روی شیرین بیت می‌گفت چو آتش تیشه می‌زد، کوه می‌سفت

۱۱۵ دیدی که خون ناحق پروانه شمع را چندان امان نداد که شب را سحر کند

۱۱۶ برآشفته ایران و برخاست گرد همی هرکسی کرد ساز نبرد

۱۱۷ در همه ابیات، آرایه مجاز به چشم می‌خورد، به جز:

۱) می‌رود صبح و اشارت می‌کند کاین گلستان خنده‌واری بیش نیست

۲) هزار نکته باریک‌تر ز مو اینجاست نه هرکه سر بتراشد قلندری داند

۳) من و تو غافلیم و ماه و خورشید بر این گردون گردان نیست غافل

۴) از تلاوت بر تو حق دارد کتاب تو از او کامی که می‌خواهی بیاب

۱۱۸ واژه "دشت" در کدام گزینه معنای حقیقی و در کدام گزینه معنای مجازی دارد؟

الف) خروشی برآمد ز دشت و ز شهر غم آمد جهان را از آن کار بهر

ب) چو از دشت نزدیک شهر آمدند کزان شهر جوینده بهر آمدند

۱۱۹ در مصراع "من آن نگین سلیمان به هیچ نستانم" که گاهگاه بر او دست اهرمن باشد" کدام واژه در معنای مجازی به کار رفته است؟ معنای مجازی آن را بنویسید.

۱۲۰ در کدام گزینه مجاز با علاقه شباهت به کار رفته است؟

الف) چو دانست کز مرگ نتوان گریخت بسی آب خونین ز نرگس بریخت

ب) به یاد روی شیرین بیت می‌گفت چو آتش تیشه می‌زد کوه می‌سفت

معنای مجازی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

۱۲۱ فریشتگان سنگ به وی می‌زدند که خاکی و آبی را چه رسد که حدیث کند؟

۱۲۲ درخت تو گر بار دانش بگیرد به زیر آوری چرخ نیلوفری را

۱۲۳ واژه "پیمانه" در کدام گزینه معنای حقیقی و در کدام گزینه معنای مجازی دارد؟

الف) یکی پیمانه پر کرد و به من داد که از آب وی آتش در من افتاد

ب) گفתי ز سر عهد ازل یک سخن بگو آن‌گه بگویمت که دو پیمانه درکشم

۱۲۴ در سروده زیر چند مجاز وجود دارد و کدام کلمات این آرایه را پدید آورده‌اند؟

شنیدم که دزدی در آمد ز دشت ز دروازه سیستان برگذشت

بدزدید بقال ازو نیم‌دانگ برآورد دزد سیه‌کار بانگ

خدایا تو شبرو به آتش مسوز که ره می‌زند سیستانی به‌روز

۱) ۳ - دشت، نیم‌دانگ، شبرو ۲) ۲ - دشت، سیستان

۳) ۳ - بقال، آتش، نیم‌دانگ ۴) ۲ - دشت، نیم‌دانگ

۱۲۵ واژه مشخص شده در کدام گزینه فاقد آرایه مجاز است؟

۱) دل عالمی بسوزی چو عذار برفروزی تو از این چه سود داری که نمی‌کنی مدارا

۲) ما را سر باغ و بوستان نیست هر جا که تویی تفرج آنجاست

۳) چو آشامیدم این پیمانه را پاک گریبانم ز مستی گشت پر چاک

۴) سراسر همه دشت گریان شدند بر آن چهر خندانش گریان شدند

جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.

۱۲۶ "به یاد روی شیرین بیت می‌گفت" بیت را که معنایی دارد به کار برده، اما سخن شاعرانه را که معنای آن است اراده کرده است.

۱۲۷ وقتی می‌گوییم ماه، دشت لاله‌ها را روشن کرده بود، منظور از ماه، نور ماه است که روشن کردن ما را از معنای حقیقی ماه به مفهوم غیرحقیقی آن کشانده است.

۱۲۸ "نرگس" به کمک علاقه به جای واژه "چشم" به کار می‌رود.

۱۲۹ کدام واژه مجاز است؟

"تا چاشتگاه به صید مشغول بودند، پس به کران آب فرود آمدند."

(۱) چاشتگاه (۲) صید

(۳) کران (۴) آب

۱۳۰ در بیت "چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت (حقیقی) به کار رفته یا مجازی (نانهاده)؟ چرا؟
ز دست بنده چه خیزد؟ خدا نگه دارد: واژه "دست" در معنای نهاده

درست و نادرست بودن هریک از جملات زیر را مشخص کنید.

۱۳۱ دریافت معنی غیرحقیقی واژه بر اساس علاقه یا پیوند بین آن معنا با معنای حقیقی به ذهن می‌آید.
درست □ نادرست □

۱۳۲ مجاز و قرینه را در بیت زیر مشخص کنید.
"سینه خواهم شرحه شرحه از فراق تا بگویم شرح درد اشتیاق"

جاهای خالی را با واژگان مناسب کامل کنید.

۱۳۳ در قرن دهم، مکتب نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود.

۱۳۴ را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.

۱۳۵ با توجه به سروده زیر، به سؤالات پاسخ دهید.
"ما ز آغاز و ز انجام جهان بی‌خبریم اول و آخر این کهنه کتاب افتاده است" "کلیم کاشانی"

الف "کلیم" به دلیل به کار بردن مضمون‌های ابدایی و فراوان چه لقب گرفت؟

۱۳۶ همه موارد به جز در مورد تاریخ ادبیات قرن یازدهم درست است.

(۱) به سبب آشنایی ایرانیان با اروپا، مراکز تجمعی مثل قهوه‌خانه‌ها نیز دایر شد و شاعران در آنجا به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می‌پرداختند.

(۲) شاعران این دوره تشخیص داده بودند که سبک عراقی از واقعیت دور شده و با ادامه پایبندی به سنن ادبی نابود می‌شود، پس باید به سوی حقیقت‌گویی و واقع‌گویی بازگشت.

(۳) شاعران سروده‌های خویش را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و همچنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و زبان جدید همراه کردند.

(۴) بها ندادن به شعر ستایشی در ایران، موجب شد که شاعران مدیحه‌سرا برای امرارمعاش یا ثروت‌اندوزی راهی دیار هند شوند.

کدام گزینه عبارت زیر را کامل می‌کند؟

۱۳۷ "واقع‌گرایی شاخص اصلی شعر است و در سرودن شعر مذهبی قرن دهم معروف است."

(۱) محتشم کاشانی، بابافغانی شیرازی

(۲) وحشی بافقی، بابافغانی شیرازی

(۳) وحشی بافقی، محتشم کاشانی

(۴) محتشم کاشانی، وحشی بافقی

۱۳۸ شعر زیر، بخشی از سرودهٔ کدام شاعر است؟ او این شعر خود را در چه قالبی سروده است؟

"باز این چه شورش است که در خلق عالم است باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است باز این چه رستخیز عظیم است که از زمین بی‌نفخ صور خاسته تا عرش اعظم است؟"

در هریک از موارد زیر، واژهٔ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱۳۹ در تغییر سبک عراقی به هندی (آشنایی با تفکرات و معارف هندوان - بها دادن به شعر ستایشی) دخیل بود.

۱۴۰ برخی از تکبیت‌های غزل (صائب - بیدل) شاهکاری از ذوق است و بسیاری به‌صورت ضرب‌المثل رواج یافته است.

۱۴۱ توضیحات مقابل کدام شاعر نادرست است؟

(۱) کلیم کاشانی: در ابداع معانی و خیالهای رنگین مشهور است. وی با به‌کاربردن مضمونهای ابداعی فراوان "خلاقالمعانی ثانی" لقب گرفت.

(۲) صائب تبریزی: در غزلسرای مشهور است و برخی از تکبیت‌های غزلش شاهکارهایی از ذوق و اندیشه‌اند و بسیاری از آنها به‌صورت ضرب‌المثل رواج یافته‌اند.

(۳) وحشی بافقی: سبک شعرش حدّ واسطهٔ دورهٔ عراقی و دورهٔ بعد یعنی سبک هندی است و واقع‌گرایی شاخصهٔ اصلی آن است.

(۴) بابا فغانی شیرازی: شعرش از نظر دقّت و ظرافت و رقت معانی مشهور است. مضمونهای پیچیده و استعاره‌های رنگین خیالانگیز و تخیلهای رمزآمیز از ویژگیهای عمدهٔ شعر اوست.

۱۴۲ چه عواملی موجب شد شاعران ایرانی به دربارهای هندی روی آورند؟

۱۴۳ دو جریان شعری رایج در سال‌های قرن دهم که بیشتر رونق داشت، کدام‌اند؟

۱۴۴ هریک از مطالب قسمت "ب" را به شاعر مربوط به آن در قسمت "الف" وصل کنید. در قسمت "الف" یک مورد اضافه است.

"الف"	"ب"
الف) کلیم کاشانی	۱- واقع‌گرایی شاخصهٔ اصلی شعر اوست.
ب) بابافغانی شیرازی	۲- ترکیب‌بند عاشورایی او زبانزد است.
ج) وحشی بافقی	۳. شعرش از نظر دقّت، ظرافت و رقت معانی مشهور است.
د) محتشم کاشانی	

۱۴۵ جاهای خالی عبارت زیر را کامل کنید.

"..... از شاعران قرن دهم (دورهٔ صفویه) است که سبک شعرش، حدّ واسطهٔ سبک دورهٔ و دورهٔ بعد، یعنی سبک است و شاخصهٔ اصلی آن است."

۱۴۶ ابیات زیر را از نظر مضمون بررسی کنید.

الف بخیه کفشم اگر دندان نما شد، عیب نیست خنده می آرد همی بر هرزه گردی های من

ب ریشه نخل کهنسال از جوان افزون تر است بیشتر دلبستگی باشد به دنیا پیر را

۱۴۷ پس از تقطیع مصراع اول بیت زیر نشانه های هجایی آن را مشخص کنید.

چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران کرد.

تقطیع مصراع اول	
نشانه های هجایی	

۱۴۸ کدام مصراع بر وزن "مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن" سروده شده است؟

الف) واله و شیدا دل من، بی سر و بی پا دل من

ب) درد زده است جان من میوه جان من کجا

۱۴۹ نشانه های هجایی معادل "گر جان عاشق دم زند" در کدام گزینه آمده است؟

(۱) - UU - UU - UU - (۲) - UU - UU -

(۳) - U - - U - - (۴) - UU - - U - -

۱۵۰ در بیت زیر، مرز پایه های آوایی مصراع دوم را مشخص کنید.

"عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت فتنه انگیز جهان نرگس جادوی تو بود"

۱۵۱ با خوانش درست بیت زیر، خانه های خالی جدول را کامل کنید.

هان ای دل عبرت بین، از دیده عبر کن هان ایوان مداین را، آیینۀ عبرت دان

ها نی د	لِ عب رت بین		
ای وا ن		ی عب رت دان	

۱۵۲ وزن کدام بیت همسان نیست؟

(۱) زین جسارت ها که کردم عذر من پذیرفته دار شاعرم من، شاعران باشند معذور ای وزیر

(۲) حجت اسلام کتک می زند بر سر و مغزت دگنگ می زند

(۳) چه خواهند از جان هم این دو قوچ که جنگیده باهم سر هیچ و پوچ

(۴) چونان شدم ضعیف که گر نی سخن کنم در مجلسی، کس بنبیند که این منم

ابیات زیر را تقطیع کنید و وزن هریک بنویسید.

۱۵۳ گروهی سربه سر گویای خاموش ولی چون بحر دُر برز کرده، در جوش

۱۵۴ نه گرد اندر آن بقیه دیدم نه خاک من آلوده بودم در آن جای پاک

۱۵۵ وزن بیت زیر کدام است؟

"ای ترک آتشرخ بیار آن آب آتشفام را وین جامه نیلی ز من بستان و درده جام را"

(۱) مستفعلن - مستفعلن - مستفعلن - مستفعلن (۲) مفتعلن - مفتعلن - مفتعلن - مفتعلن

(۳) مستفعلن - مفاعیلن - مفاعیلن - مفاعیلن (۴) مستفعلن - فاعلات - مفاعیلن - فعل

۱۵۶ کدام بیت بر وزن "مفتعلن مفتعلن فاعلن" سروده شده است؟

(۱) سیل ز بالا نهاد روی به پستی مهر ز پستی نهاد روی به بالا

(۲) گر سر چرخ است پر از طوق اوست ور دل خاک است پر از شوق اوست

(۳) هرکه به شب شمعوار در نظر شاهی است باک ندارد به روز کشتن و آویختن

(۴) ای شه جاودانی وی مه آسمانی چشمه زندگانی، گلشن لامکانی

۱۵۷ علامت هجایی بیت زیر در کدام گزینه آمده است؟

"خنک آن دم که بگویی که بیا عاشق مسکین که تو آشفته مایی سر اغیار نداری"

(۱) — — U — — — U — — — U — — — U

(۲) — — U U — — U — — U U — — — U

(۳) — — U U — — U U — — U U — — U U

(۴) — — — U — — U — — U — — — U U

۱۵۸ نشانه‌های هجایی همه مصراع‌ها درست است؛ بهجز:

(۱) پادشاهی این شنید از صادقی: — U — — — U — — — U

(۲) چگونه زنم دم که هر دم به دم: — U — — — U — — — U

(۳) چو با هستی مقید بودم اوّل: — U — — — U — — — U

(۴) دامنم را به قهر از قفا میکشد: — U — — — U — — — U

۱۵۹ وزن هر مصراع در ستون "الف" را در ستون "ب" بیابید.

الف	ب
ز یزدان دان نه از ارکان که کوتاه دیدگی باشد	مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن
سلسله موی دوست، حلقه دام بلاست	فعولن فعولن فعولن فعولن
بخندد همی باغ چون روی دلبر	مستفعلّ مفعولن مستفعلّ مفعولن
هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان	مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

پس از تقطیع و جداسازی پایه‌های آوایی مصرع دوم بیت زیر و قرار دادن در جدول وزن واژه آن نشانه‌های هجایی را بنویسید.

گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند وین عالم بی‌اصل را، چون ذره‌ها بر هم زند

				تقطیع و برش آوایی مصرع ۲
				وزن واژه
				نشانه هجایی

در بیت زیر استعاره را مشخص کنید. در این استعاره، کدام پایه یا رکن (مشبه یا مشبه به) حذف شده است؟
سپید شد چو درخت شکوفه دار سرم وزین درخت همین میوه غم است، برم

آرایه "تشخیص" را در بیت زیر مشخص کنید. (۱ مورد)
کس چو حافظ نگشود از رخ اندیشه نقاب تا سر زلف سخن را به قلم شانه زند.

استعاره مصرع اول بیت زیر را به یک تشبیه فشرده اضافی (ترکیبی) تبدیل کنید.
هرکاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید در رهگذار باد نگهبان لاله بود

نوع استعاره را در بیت زیر مشخص کنید. (مکنیه و مصرحه)
ای باد بامدادی خوش می‌روی به شادی پیوند روح کردی پیغام دوست دادی

استعاره پنهان را در بیت زیر بیابید و آن را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید.
"هزار نقش، برآرد زمانه و نبود یکی چنان که در آئینه تصور ماست"

در بیت زیر دو استعاره بیابید و مفهوم استعاری هریک را بنویسید.
"دهقان سالخورده چه خوش گفت با پسر کای نور چشم من، به جز از کشته ندروی"

در بیت "مزن به سینه من خنجر جفا که مباد ز آتش دل من خنجر تو آب شود"

در کدام واژه، مجاز به "علاقه شباهت" وجود دارد؟ این کاربرد، باعث پیدایی کدام آرایه ادبی می‌شود؟

در بیت "باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند / سبزه پیاده می‌رود، غنچه سوار می‌رسد"، چند استعاره پنهان یا مکنیه دیده می‌شود؟

باتوجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

(۱) نفس باد صبا مشک‌فشان خواهد شد عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد

(۲) آینه‌ات دانی چرا غماز نیست؟ زانکه زنگار از رخسار ممتاز نیست

در بیت یک، کدام یک از ترکیب‌های "نفس باد"، "باد صبا" و یا "عالم پیر"، یک اضافه استعاری است؟

در مصرع اول بیت دوم، یک واژه بیابید که استعاره آشکار (مصرحه) دارد؛ معنی استعاری آن را بنویسید.

در نوشته "شب را به بوستان یکی از دوستان اتفاق مبیّت افتاد؛ موضعی خوش و خرم و درختان در هم؛ گفתי خرده مینا بر خاکش ریخته و عقد ثریا از تاکش درآویخته "سعدی"

"خرده مینا" استعاره از چیست؟

منظور از "عقد ثریا" چیست؟ این ترکیب، اضافه تشبیهی است یا استعاری؟

"ما ز آغاز و ز انجام جهان بی خبریم اول و آخر این کهنه کتاب افتاده است"

یک استعاره در بیت مشخص کنید و معنای آن را بنویسید.

معنای استعاری واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

آینه‌ات دانی چرا غماز نیست؟ چون که زنگار از رخسار ممتاز نیست

از من غمزده دل می‌طلبید، غمزۀ دوست دوستان دلبر ما نرگس گویا دارد

در ابیات زیر، نوع استعاره‌ها را از نظر آشکار (مصرحه) یا پنهان (مکنیه) مشخص کنید.

مرا برف بارید بر پرّ زاغ نشاید چو بلبل تماشای باغ

کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند

در بیت زیر، "ژاله صبح‌دم" استعاره از چیست؟ و آن را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید.

"صبحگاهی سر خوناب جگر بگشایید ژاله صبح‌دم از نرگس تر بگشایید"

در همه ابیات به جز واژه "نرگس" استعاره مصرحه دارد.

۱) نرگس که فلک چشم‌وچراغ چمنش کرد چشم تو سرافکنده به هر انجمنش کرد

۲) بیماریای دارم نهان زان نرگس جادوی تو دردم زیادت میشود هرچند می دارو کنم

۳) نرگسش خفته و آوازه درافکنده که مست است وندرو باده اثر کرده است که در عین خمار است

۴) گریه خونین تو را از ناله‌های ما گرفت عاقبت دل خون خود، زان نرگس شهلا گرفت

کدام شاخصه (ویژگی) "زبانی" سبک هندی در شعر زیر نمود بیشتری دارد؟

بخیه کفشم اگر دندان نما شد عیب نیست خنده می‌آرد همی بر هرزه گردی‌های من

کدام اثر در سبک هندی در ذیل نثر ساده و مربوط به کتبی است که در علم تاریخ و در داخل ایران نوشته شده است؟

۱) شرفنامه ۲) احسن التواریخ

۳) عالم آرای عباسی ۴) جامع عباسی

واژه مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.

شعر سبک هندی شعری است. (معناگرا صورت گرا)

- ۱) کاربرد لغات عربی کم شد و رواج لغات ترکی سبب ضعف زبان فارسی گردید.
- ۲) رواج واژگانی چون شیشه، قالی، بخیه و ... که تا آن زمان کمتر در شعر راه داشت.
- ۳) در این عصر، شعر معنی‌گراست، نه صورت‌گرا و شاعران به معنی بیشتر توجه دارند تا به زبان.
- ۴) شاعرانی چون صائب که در اشعار قدما تتبع بسیار داشتند از به کار بردن زبان قدیم پرهیز می‌کردند.

اثر متناسب با هر گزاره را از داخل کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

ازجمله آثاری که به نثر ساده در خارج از ایران، در دوره سبک هندی، نوشته شده است. (بدایع الوقایع / جامع عباسی)

نثری نه‌چندان ساده و نه‌چندان دشوار دارد؛ به همین دلیل جزء نثر بینابین سبک هندی به شمار می‌آید. (احسن التواریخ / عیار دانش)

آمیزش زبان فارسی با دیگر زبان‌ها در دوره سبک هندی، نگارش کتاب‌هایی با عنوان را در این دوره رواج داد.

در کدام‌یک از گزینه‌های زیر، ویژگی زبانی "آوردن تتابع اضافات در مقام تعارف" دیده می‌شود؟

- الف) ناظم‌ان مناظم سخن‌پیرایی و سلسله‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند.
- ب) در آن هنگام در اردوی معلاً و ممالک محروسه، شاعران سخنور بی‌شمار بودند.

هریک از آثار ستون "الف" را به توضیحات متناسب آن در ستون "ب" وصل کنید.

"الف"	"ب"
الف) جامع عباسی ب) شرفنامه بدلیسی ج) عالم‌آرای عباسی	۱) نوشته اسکندربیک ترکمان در موضوع تاریخ است. ۲) کتابی به نثر ساده، نوشته شیخ بهایی در موضوع فقه ۳) کتابی که در عثمانی نوشته شده و نثر آن ساده ولی مقدمه آن مصنوع

هریک از موارد ستون "الف" را به نثر متناسب آن در ستون "ب" وصل کنید.

"الف"	"ب"
الف) مجالس المؤمنین ب) محبوب‌القلوب ج) احسن التواریخ	۱) نثر مصنوع ۲) نثر ساده ۳) نثر بینابین

- ۱) درآمیختگی نظم و نثر - کاربرد وجه وصفی - ذکر تاریخ
- ۲) رواج مدح و چاپلوسی - کاربرد افعال با پیشوندهای متعدد - جملات طولانی
- ۳) استفاده از آیات و احادیث - تاریخ‌نگاری - فراوانی لغات ترکی و مغولی
- ۴) ایجاز و اختصار - بهره‌گیری از لغات عربی - حذف افعال به قرینه

جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.

۱۸۹ سبک هندی از تا در تاریخ ادبیات رواج داشت.

۱۹۰ زبان سبک هندی را باید زبانی قلمداد کرد زیرا زبان بوده است.

۱۹۱ قالب مسلط در این دوره (هندی) است و در آن امری طبیعی است.

۱۹۲ کتاب و تماماً به شیوه سبک مصنوع نوشته شده است.

۱۹۳ کدام بیت دارای دو نوع تقسیم‌بندی هجایی (دو برش آوایی) است؟ دو وزن بیت را مشخص کنید.
 الف) چه خوش صید دلم کردی، بنام چشم مستت را که کس آهوی وحشی را از این بهتر نمی‌گیرد
 ب) این نغمه محبت بعد از من و تو ماند تا در زمانه باقی است، آواز باد و باران

۱۹۴ کدام گزینه همسان دولختی است و می‌توان هجاهای آن را به دو شکل به پایه‌های آوایی دسته‌بندی کرد؟

- ۱) سر برگ گل ندارم، ز چه رو روم به گلشن؟
- ۲) گوش کشیده است از آن گوش به من نمی‌کند
- ۳) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی
- ۴) بسیار گنه کردیم آن بود قضای تو

۱۹۵ پایه‌های آوایی مقابل کدام گزینه درست است؟

- الف) بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)
- ب) به کس مگوی که پایم به سنگ عشق برآمد (مفاعیلن فعلاطن مفاعیلن فعلاطن)
- پ) زنده به بوی توام بوی ز من وامگیر (مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن)

۱۹۶ وزن کدام بیت "دوری" است؟

- ۱) باز و بر چشم نشین ای دلستان نازنین کاشوب و فریاد از زمین بر آسمانم می‌رود
- ۲) نعیم هر دو جهان پیش عاشقان بجوی که این متاع قلیل است و آن عطای کثیر
- ۳) زاهد از ما به سلامت بگذر کاین می لعل دل و دین می‌برد از دست بدان‌سان که می‌پرس
- ۴) به شوق چشمه نوشتم چه قطره‌ها که فشاندم ز لعل باده فروش چه عشو‌ها که خریدم

۱۹۷ وزن کدام بیت "مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن" است؟

- الف) حالی درون پرده بسی فتنه می‌رود تا آن زمان که پرده بر افتد چه‌ها کنند
- ب) ای دوست شکر خوشتر یا آن که شکر سازد؟ خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟

- (۱) مفاعِلن فَعَلاتِن مفاعِلن فَعَلاتِن
(۲) مَفْتَعِلن مفاعِلن مَفْتَعِلن مفاعِلن
(۳) فَعَلاتُ فاعلاتن فَعَلاتُ فاعلاتن
(۴) مَسْتَفْعَلُ مفعولن مَسْتَفْعَلُ مفعولن

کدام یک از ابیات زیر دارای وزن همسان دولختی است؟ یک دلیل بیاورید.

- (الف) وجودم به تنگ آمد از جور تنگی شدم در سفر روزگاری درنگی
(ب) اشک سحر زداید، از لوح دل سیاهی خرم کند چمن را، باران صبحگاهی

جدول را (از الف تا ت) برای بیت "ای صاحب کرامت، شکرانه سلامت روزی تفقدی کن، درویش بینوا را" کامل کنید.

پایه های آوایی	ای ص ا ح ب	ک ر ا م ت	"الف"	س لا م ت
	رو زی ت ف ق	"ب"	در وی ث بی	ن وا را
نشانه های هجایی	"پ"	— — U	— — —	— — U
وزن	—	فَعولن	"ت"	—

وزن مقابل تمام مصراع درست است؛ بهجز:

- (۱) ز حرص من چه گشاید، تو ره به خویشتم ده: مفاعِلن فَعَلاتِن // مفاعِلن فَعَلاتِن
(۲) ماهت نتوان خواند بدین صورت و گفتار: مفعول مفاعیلن // مفعول مفاعیلن
(۳) باشد که خود به رحمت یاد آورند ما را: مفعول فاعلاتن // مفعول فاعلاتن
(۴) ببیخت چه فن سازم تا برخورد از فضل: مفعول مفاعیلن // مفعول مفاعیلن

کدام بیت با بیت زیر هموزن است؟

"حدیث روضه نگویم گل بهشت نبویم جمال حور نجویم دوان به سوی تو باشیم"

- (۱) به باغ تازه کن آیین دین زردشتی کنون که لاله بر افروخت آتش نمرود
(۲) بیش از این صبر ندارم که تو هر دم بر قومی بنشینی و مرا بر سر آتش بنشانی
(۳) من آن شکل صنوبر را ز باغ دیده برکندم که هر گل کز غمش بشکفت محنت بار می آورد
(۴) دو هفته رفت که نواختی به نیم نگاهم هنوز وقت نیامد که بگذری ز گناهام؟

در بیت زیر هجاهای کشیده کدام گزینه به صورت بلند محسوب میشوند؟

"غفلت از ایام عشق پیش محقق خطاست اول صبح است خیز کاخر دنیا فناست"

- (۱) یام - طااست - خیز - است
(۲) پیش - طااست - است - ناست
(۳) عشق - طااست - خیز - ناست
(۴) عشق - طااست - است - است

- (۱) گفתי ز | گریه یک دم | فارغ ن | شین فروغی / بر هم ن | می‌توان زد | چشمی که | خون فشانند
- (۲) ای که نها | د در دلم | حسرت یک | نظاره را / بر لب من | کجا نهد | لعل شرا | ب خواره را
- (۳) مست شوند | چشم‌ها | از سکر | ت چشم او / رقص کنا | ن درخت‌ها | پیش لط | فت صبا
- (۴) تا که عیان | ز پرده شد | صورت نق | ش بند تو / رشک نگا | ر خانه شد | روی به خون | منقش

۲۰۵ وزن بیت زیر، در کدام گزینه به درستی نشان داده شده است؟

"یک روز به شیدایی در زلف تو آویزم / زن دو لب شیرینت، صد شور برانگیزم"

- (۱) مفاعِلن فاعِلن مفاعِلن فاعِلن
- (۲) مستفعِلن مفعولن مستفعِلن مفعولن
- (۳) مستفعِلن فاعِلن مستفعِلن فاعِلن
- (۴) مفعول مفاعِلن مفعول مفاعِلن

۲۰۶ باتوجه‌به بیت زیر، کدام گزینه نادرست است؟

"سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند / همدم گل نمی‌شود یاد سمن نمی‌کند"

- (۱) وزن بیت همسان دولختی است.
- (۲) بیت دارای وزنی متناوب است.
- (۳) هر مصراع از چهار رکن تکراری ساخته شده است.
- (۴) رکن دوم هر دو مصراع مفاعِلن است.

۲۰۷ کدام‌یک از مصراع‌های زیر از وزن همسان دولختی (دوری) تشکیل شده است؟ دلیل خود را بنویسید.

- (الف) سرم از خدای خواهد که به پایش اندر افتد
- (ب) گفت که تو شمع شدی قبله این جمع شدی

۲۰۸ پس از تقطیع هجایی و تعیین پایه‌های آوایی بیت زیر وزن آن را به دو صورت بنویسید.

"گر دجله درآموزد باد لب و سوز دل / نیمی شود افسرده، نیمی شود آتشدان"

۲۰۹ ویژگی‌های اوزان "دولختی" را بنویسید.

۲۱۰ در پایان نیم‌مصراع کدام گزینه علامت نوع هجا تغییر می‌کند؟ توضیح دهید.

- (الف) گو به سلام من آی با همه تندى و جور
- (ب) تا دل از آن تو شد دیده فرودوختم

۲۱۱ بیت زیر را تقطیع هجایی کنید و پس از مشخص کردن پایه‌های آوایی، وزن واژه‌های آن را به دو صورت نشان دهید.

"خواهم که بامدادی بیرون روی به صحرا / تا بوستان بریزد گل‌های بامدادی"

۲۱۲ در ابیات زیر عبارت کنایه را مشخص کنید و مفهوم کنایی آن را بنویسید.

الف ای گل بوستان‌سرا، از پس پرده‌ها درآ / بوی تو می‌کشد مرا، وقت سحر به بوستان

ب از مکافات عمل غافل مشو / گندم از گندم بروید جو ز جو

۲۱۳ باتوجه‌به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

- ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی / چه کنم که هست این‌ها گل باغ آشنایی
- در گلستان چشمم ز چه رو همیشه باز است / به امید آنکه شاید تو به چشم من درآیی
- سر برگ گل ندارم، ز چه رو روم به گلشن / که شنیده‌ام ز گل‌ها همه بوی بی‌وفایی

الف در بیت سوم، ترکیب "بوی بی‌وفایی شنیدن" آرایه "حسن‌آمیزی" را پدید آورده است یا "حسن تعلیل"؟

ب مفهوم "انتظار و شکیبایی در عشق"، در کدام بیت آمده است؟

۲۱۴ باتوجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

"ز منجنیق فلک سنگ فتنه می‌بارد
من ابلهانه گریزم به آبگینه حصار" (عرفی شیرازی)

الف مفهوم کنایی "گریختن به آبگینه حصار" چیست؟

۲۱۵ هریک از مفاهیم کنایی ستون "الف" را به ترکیبات متناسب آن در ستون "ب" وصل کنید.

"الف"	"ب"
الف) ناز و غرور داشتن ب) به کسی متوسل شدن ج) فاش شدن	۱) در کسی کوبیدن ۲) بر سر زبان‌ها افتادن ۳) دامن‌کشان بر زمین راه رفتن

۲۱۶ باتوجه به بیت زیر، کدام ترکیب در معنای کنایی "کوچ کردن" به کار رفته است؟

زاغی از آنجا که فراغی گزید
رخت خود از باغ به راغی کشید

۲۱۷ هریک از مفاهیم کنایی ستون "الف" را به ترکیبات متناسب آن در ستون "ب" وصل کنید.

"الف"	"ب"
الف) دچار نگرانی شدن، هول شدن ب) اشتباه بزرگ کردن ج) بی‌رونی کردن	۱) بازار شکستن ۲) دست‌وپا گم کردن ۳) دسته‌گل به آب دادن

۲۱۸ در متن زیر یک عبارت کنایی شناسایی کنید و مفهوم کنایی آن را بنویسید.

اکنون همچنین علمای زمان در علوم، موی می‌شکافند.

به پرسش‌های زیر، کوتاه پاسخ دهید.

۲۱۹ در "نقشی بر آب می‌زنم از گریه حالیا تا کی شود قرین حقیقت، مجاز من"، "نقش بر آب زدن" کنایه از چیست؟

۲۲۰ منظور از "پنج روز" در "ای که پنجاه رفت و در خوابی مگر این پنج روز دریابی" چیست؟

۲۲۱ در کدام بیت کنایه به کار نرفته است؟

- ۱) خاک راه از اشک ما گل گشت و ما پای در گل دست بر دل مانده‌ایم
- ۲) کشتی دریانشینان را ندانم حال چیست در کنار بحر و چندین خطر باشد مرا
- ۳) خانه‌داری در گذار سیل لنگر کردن است می‌شود حصن سلامت، خانه بر دوشی تو را
- ۴) در هوایت زورقی بر خشک می‌رانم ولیک جانم از طوفان غم در قعر بحری زاهر (پرباب) است

۲۲۲ در بیت زیر "کنایه‌ها" را بیابید و مفهوم آن‌ها را بنویسید.

"دامن‌کشان که می‌روی امروز بر زمین
فردا غبار کالبدت بر هوا رود"

- (۱) چمنی که تا قیامت گل او به بار بادا صنمی که بر جمالش دو جهان نثار بادا
(۲) زین هم‌رهان سست‌عنصر دلم گرفت شیر خدا و رستم دستانم آرزوست
(۳) بیا تا جهان را به بد نسپریم به کوشش همی دست نیکی بریم
(۴) الا دلبر تو را برگیرم امشب ز رویت بوسه‌ای تر گیرم امشب

۲۲۴ کنایه‌های موجود در ابیات زیر را بیابید و مفهوم موردنظر از هریک را بنویسید.

- الف ستاره می‌شمرم تا که سرزند خورشید که رفت ماه من از چشم اشک‌بار امشب
ب مهی ز مهر می از شیشه ریخت در جامم که خوشه عرقش گوشمال پروین است
پ مهر بر لب زد سخن‌سنجی که چون لب می‌گشود قفل حیرت بر زبان هر سخنور می‌نهاد

۲۲۵ در بیت‌های زیر کنایه‌ها را بیابید و مفهوم آن‌ها را بنویسید.

- الف پارسایان روی در مخلوق پشت بر قبله می‌کنند نماز
ب پیر کنعان نکشد سر به گریبان چه کند؟ یوسفی بر سر بازار نمانده است امروز
پ کشد سر در گریبان ماه و خورشید چو بگشایی ز هم چاک گریبان
ت ای بهر قتل ما زده بر ابروان گره بگشا به خنده آن لب و از ابرو آن گره

پاسخنامه

پاسخ سؤالات ۱ تا ۲

۱ سلمان ساوجی

۲ تذکره الاولیای عطار

۳ الف سجع در کلمات: کرده، داشته، نیافته، پرورده (ذکر دو واژه بسنده می‌کند).

ب سبک عراقی

پاسخ سؤالات ۴ تا ۵

۴ خواجهی کرمانی

۵ ابن یمین

۶ گزینه "ب" - شاه نعمت‌الله ولی قرن ۹ و حافظ و ابن یمین شاعران قرن هشتم هستند اما در گزینه "ب" از شاعران قرن هشتم هستند.

گزینه ۳

دلیل نام‌گذاری سبک این دوره به (عراقی) این است که بعد از مغول کانون‌های فرهنگی از خراسان به عراق عجم منتقل شد.

"مکاتیب" و "مجالس سبعة" اثر مولوی؛ همچنین: "فیه ما فیه، مثنوی و دیوان شمس"
 "صد پند" و "رساله دلگشا" اثر عبید زاکانی؛ همچنین: "اخلاق الاشراف و موش و گربه"
 "نفحات الانس" و "بهارستان" اثر جامی؛ همچنین "تحفة الاحرار"
 "عشاق نامه" و "لمعات" اثر فخرالدین عراقی
 معرفی آثار دیگر:

تاریخ گزیده: حمدالله مستوفی
 جامع التواریخ: رشیدالدین فضل الله همدانی
 تذکرة الاولیا: عطار
 تاریخ جهانگشا: عطاملک جوینی
 مرصادالعباد: نجم الدین رازی
 جمشید و خورشید: سلمان ساوجی

خواجوی کرمانی شاعر قرن هشتم و جامی شاعر قرن نهم است؛ تیموریان در قرن نهم به ایران حمله کردند و سبک عراقی بازه زمانی قرن هفتم تا نهم را دربرمی گیرد.

جامی: مثنوی هایی به پیروی از نظامی سرود که تحفه الاحرار یکی از آنهاست.
 شمس قیس رازی: نثر او در مقدمه مصنوع و در اصل کتاب، ساده و عالمانه است.
 شاه نعمت الله ولی: در تصوّف و طریقت مقامی بلند داشته و سرسلسله صوفیان نعمت اللهی به شمار می رود.
 وحشی بافقی: سبک شعرش حدّ واسط سبک دوره عراقی و دوره بعد، یعنی سبک هندی است و واقع گرایی شاخصه اصلی آن است.

موضوع و محتوای کتاب نفحات الانس جامی بیان حقایق عرفانی است.

نثر کتاب "المعجم" ساده و عالمانه است.

تیموریان تقریباً از نیمه دوم قرن هشتم تا اوایل قرن دهم در ایران حکومت کردند و پس از مرگ تیمور، شاهرخ توانست شهر هرات را مرکز فرمانروایی خود قرار دهد.

نثر کتاب "المعجم فی معاییر اشعار العجم" در مقدمه مصنوع و در اصل کتاب، ساده و عالمانه است. "جمشید و خورشید" در قالب مثنوی است.

دولتشاه سمرقندی از نویسندگان قرن نهم است که موضوع کتابش "تذکره دولتشاه" شرح احوال بیش از صد تن از شاعران ایرانی از آغاز تا زمان مؤلف است.

در قرن نهم اگرچه کسانی مانند جامی و دولتشاه کتابهای ارزشمندی نوشتند اما این رونق، بنیادی نبود و کتابهای تحقیقی این دوره عمدتاً سطحی و ادبیات دوره نیز تقلیدی و فاقد نوآوری بود.

تاریخ گزیده از حمد مستوفی

یکی "ساده‌نویسی" است مثل طبقات ناصری و مرصادالعباد و دیگر، "پیچیده‌نویسی" در "تاریخ مصاف" و "تاریخ جهانگشای جوینی"

اثر	نام صاحب اثر	نوع نثر	قالب شعر	قرن
مرصادالعباد	(نجم‌الدین رازی (دایه)	نثر ساده	-	۷
المعجم	شمس قیس	نثر ساده	-	۷
بوستان	سعدی	-	غزل	۷

پاسخ سؤال ۲۰

نفحات الانس

گزینه ۳ صحیح است.

رو ی ... / عج ز ... / با د... / ... یا د

الف ر می آ ید

آ زین با در

الف ب غر رید ش نا سی

ش عا ل ت ت ف ن گم

(یا هر واژه‌ای که بر وزن "فعولن" باشد.)

الف مستفعّلن

۲۵

گزینه ۳

وزن این مصراع "فاعلاتن فاعلاتن فاعلن" است و نشانه‌های هجایی آن "U - / - - U - / - - U - / - - U -" می‌باشد.

۲۶

گزینه ۳

وزن این مصراع "مفاعیلن مفاعیلن فعولن" است و پایه دوم آوایی آن "U - - -" و "ز / مه / رش / کی" می‌باشد.

پاسخ سؤال ۲۷

۲۷

اگر غم لش	کر انگیزد	که خون عا	شقان ریزد
من و ساقی	به هم‌سازی	مُ بنیادش	براندازیم

پاسخ سؤالات ۲۸ تا ۲۹

۲۸

موزون

۲۹

بلیغ / فشرده

پاسخ سؤالات ۳۰ تا ۳۲

۳۰

گزینه ۴

نگار

۳۱

گزینه ۴

چهارم

۳۲

گزینه ۱

فلک

۳۳

گزینه ۳

خط عروضی پایه سوم به‌صورت "وا / ر / حی / رت" می‌باشد.

وزن این مصراع مفتعلن مفتعلن فاعلن است و هجای هشتم آن بلند است.

د	ر	اَن	دی	شِ	بِ	بَس	تَم	قِ	لِ	م	وہ	م	شِ	کَس	تَم
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	U	-	U	U	-	-
کِ	تُ	زِی	بَا	تِ	رِ	زَا	نِی	کِی	کُ	نَم	وَص	فُ	بِ	یَا	تِ
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
فَعْلَاتُنْ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ			

صورت
سؤال:

گُ	دُ	رَز	دَس	تِ	رِ	قِی	بَان	نِ	تِ	وَان	کَر	دِ	بِ	کُو	یَت
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
مِ	گِ	رَان	وَق	تِ	کِی	دَر	سَا	یِی	یِی	زِن	هَا	رِ	تُ	بَا	شَم
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ			

گزینہ
۱:

بِ	کُ	دَا	مِ	مَد	هَد	بَس	تِین	بِی	کُ	دَا	مِ	مِل	کِ	تَس	تِین
U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
کِی	کُ	شِن	دِ	عَا	شِی	قِی	رَا	کِی	تُ	عَا	شِی	قَم	چِ	رَا	یِی
U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
فَعْلَاتُنْ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ				فَعْلَاتِنِ			

گزینہ
۲:

سِ	فَر	دِ	رَا	زِ	نِ	بَا	شَد	بِی	پَا	یِی	طَا	لِی	بِی	دُوسَت
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
کِ	زِن	دِی	اِی	اِی	بِی	دَس	تَا	دِی	مِی	کِی	کُش	تِی	یِی	اُوسَت
U	-	U	U	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
مَفَاعِلُنْ				فَعْلَاتِنِ				مَفَاعِلُنْ				فَعْلُنْ		

گزینہ
۳:

رَست	ظَ	نَ	دَت	را	اِ	پِ	مَت	حَص	پِ	نِ	جا	با	کِ	تُ	گزینه ۴ :
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	
دوست	م	ظَ	مُع	فِ	رَ	طَ	ری	ذا	گُ	نَ	یع	ضا	کِ	پِ	
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	
فَعِلَن			فَعَلَاتَن			فَعَلَاتَن			فَعَلَاتَن						

گزینه ۲

۳۶

وزن بیت گزینه ۲ ، "مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن"؛ بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ : فاعلاتن مفاعیلن فعلن

گزینه ۳ : مستفعلُ فاعلاتُ فعلن (مفعول مفاعیلن فعولن)

گزینه ۴ : مفاعیلن فَعَلَاتَن مفاعیلن فعلن

گزینه ۱

۳۷

وزن مصراع گزینه ۱ و صورت سؤال "فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن" است؛ بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲ : مستفعلن مفاعیلن مستفعلن فعل: - U / - U - - / - U - U / - U - -

گزینه ۳ : مفتعلن مفتعلن فاعلن: - U - / - U U - / - U U -

گزینه ۴ : مفاعیلن فَعَلَاتَن مفاعیلن فعلن: - U U / - U - U / - - U U / - U - U

گزینه ۴

۳۸

هر پایهٔ آوایی از بیت صورت سؤال از سه هجا تشکیل شده که اولین هجای آن کوتاه است. اما اولین و دومین هجا در "مددی" کوتاه و این واژه بر وزن "فعلن" است. ضمناً کشیده بودن هجای "وار" در "سزاوار" به دلیل قرار گرفتن در رکن پایان خالی از اشکال است.

پاسخ سؤال ۳۹

وزن

۳۹

۴۰

نِ نا رَ نین			
نَم می رَ ود	بَر آ بِنِ ما		کا شو بُ فَر

۴۱

گه	ب	د	ها	ن	بر	ز	د	کف	چُن	ص	دَف
-	U	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-

گا	ه	چُ	تی	ری	ک	ر	وَد	بر	هَ	دَف
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-

پاسخ سؤالات ۴۲ تا ۴۳

۴۲

مستخدامان

۴۳

کشاورزان

پاسخ سؤالات ۴۴ تا ۴۶

۴۴

مفتعلن

۴۵

فاعلاتن

۴۶

مفاعلن

پاسخ سؤال ۴۷

۴۷

درست

۴۸

گزینۀ "ب"

حاجت بُتُر	کی نیس تش	تا در ک مَن	دا رد دِ لی
مَن خُذ بُرَغ	بت در ک مَن	دُف تا دِ ام	تا می بُرد

۴۹

گشاده

۵۰

دو تشبیه دارد. پر زاغ به دُم طاووس شبیه بود و بالعکس / زاغ: نماد زشتی / طاووس: نماد زیبایی / تضاد معنایی یا مفهومی: زاغ و طاووس / مراعات نظیر: مُتَصَدِّد، مرغزار، ریاحین و ...

۵۱

برای قد کشیدن در هوایت / دلم مثل صنوبرها صبور است
دل = مشبه / مثل = ادات تشبیه / صنوبر = مشبه به / صبور = وجه شبه

۵۲

گزینۀ الف) تشبیه گسترده = زمین چو سینۀ سهراب / تشبیه فشرده = جوشن برگ

۵۳

الف

سه مورد (جوشن برگ، ناوک صنوبر، ناوک غان)

ب

فرونشسته در او

پ

دو مورد (تشبیه روز به شمع و شب به چراغ)، چراغی به صبح

۵۴

چهار تشبیه؛ مشبه‌ها به‌ترتیب: عشق، زمین، فلک و سرفرازان
مشبه‌ها: سلطان، میدان، چوگان و گوی

۵۵

الف

فژاش باد صبا، دایه ابر بهاری، بنات نبات، مهد زمین

۵۶

مشبه: روز وجه شبه: زودرو و سرفراز

پاسخ سؤالات ۵۷ تا ۵۹

۵۷

قطره تویی: تشبیه فشرده اسنادی / مشبه: تو / مشبه‌به: قطره - بحر تویی: تشبیه فشرده اسنادی / مشبه: تو / مشبه‌به: قطره

۵۸

زنگ باران: تشبیه فشرده اضافی / مشبه: باران / مشبه‌به: زنگ

۵۹

من آن ابرم: تشبیه فشرده اسنادی / ابر: مشبه به / من: مشبه

پاسخ سؤالات ۶۰ تا ۶۱

۶۰

۲ تشبیه

۶۱

۴ رکن

۶۲

گزینۀ ۱

وجه شبه در سایر گزینه‌ها:

گزینۀ ۲): روسفیدی / گزینۀ ۳): سرگردان بودن / گزینۀ ۴): سر برخط نهادن

۶۳

تشبیه اول: تو: مشبه - همچو: ادات تشبیه

تشبیه دوم: من: مشبه - شمع خلوت سحر: مشبه به - ادات تشبیه ندارد.

۶۴

الف

تشبیه فشرده (عقد ثریا: مشبه: ثریا - عقد: مشبه به)

ب

تشبیه گسترده (مشبه به: هرکس - مشبه به: شمع - ادات تشبیه: وجه شبه)

۶۵

الف

تشبیه اول: درخت مهربانی (مشبه: مهربانی - مشبه به: درخت)

تشبیه دوم: درخت مهربانی به سرو بوستانی ماند (مشبه: درخت مهربانی - مشبه به: سرو بوستانی - ادات تشبیه: ماند)

ب

تشبیه: کنار سعدی گویی کنار جیحون است (مشبه: کنار سعدی - مشبه به: کنار جیحون - ادات تشبیه: گویی)

۶۶

الف) فراق

ب) آسمانی بودن معشوق

ج) باور به قضا و قدر

۶۷

محتوای شعر اخلاقی و تعلیمی و پند و اندرز است. شاعر مخاطب را از هرگونه ظلم و ستم باز می‌دارد و او را از ظلم به دیگران برحذر می‌دارد. در نگاه شاعر آه مظلوم چون آتشی است که دامن همه را می‌گیرد.

۶۸

زبانی: کاربردهایی که نشانه کهنگی زبان و نزدیکی به سبک خراسانی است در بیت دیده می‌شود، مثل "بدم" به جای بودم

ادبی: قالب شعر غزل است / توجه به علوم ادبی و بیان و بدیع مثل تشبیه و تضاد

فکری: شاد و طرب‌انگیز و بیانگر شوریدگی و طرب شاعر به سبب اقبال و توجه و عنایت معشوق به عاشق

۶۹

الف) خراسانی (ستایش خرد)

ب) عراقی (آسمانی بودن معشوق یا ستایش عشق)

۷۰

قصیده از رونق افتاد و غزل (عاشقانه و عارفانه) رواج یافت.

۷۱

گزینه ۱

گزینه ۱ صحیح است.

۷۲

گزینه ۲

"آسمانی بودن معشوق" از ویژگی‌های سبک خراسانی نیست.

پاسخ سؤال ۷۳

۷۳

درست

بررسی ابیات:

بیت اول: ابتدا شعر را معنی می‌کنیم. شاعر در وصف گیسوی بافته یار سروده که آن مشک سیه (استعاره از گیسوی یار) که همواره بوی گل سمن را دارد، دل مردم از دیدن آن خسته شده (خسته را اینجا به مجروح معنی کنید) از ابتدای خلقتش این‌طور زیبا و تمیز بافته شده یا خود وی آن را بازحمت این‌چنین زیبا درآورده؟ با معنی کردن بیت مشخص شد که بیت در وصف یار زمینی سروده شده که از مهم‌ترین وجوه تمایز سبک عراقی از خراسانی است. پس این گزینه حذف می‌شود.

بیت دوم: شاعر می‌گوید این گفت (مجاز از جام) از شراب، کنارت از یار و دلت از طرب هرگز خالی نباشد و آرزو می‌کند که مخاطب همیشه این سه چیز را با سه چیز مقابلشان داشته باشد. در بیت دوم نیز برای مخاطب آرزو می‌کند که مجلس طربت مانند باغی که پر از شکوفه است، از سیه‌مویان یاسمین غبغب پر باشد! به یقین می‌توان گفت از این بیت بوی سبک خراسانی فوران می‌کند و اصلاً از اندوه و فراق دوره عراقی خبری نیست.

بیت چهارم: بیت به قدری روان است که نیازی به معنی کردن ندارد. همین سادگی خود قرینه‌ای بر خراسانی بودن سبک شعر است. از پند ساده و دستوری که شاعر داده تا توجه به شاد زیستن، همه دلالت بر خراسانی بودن بیت دارد چرا که اشعار سبک عراقی مشخصه بارزشان، وصف اندوه، تلاش برای دوری از غم و زندگی سخت را راحت گرفتن است. چنانچه به نظر بنده شعر خراسانی مانند کودکی است که جهان را خوب و مهربان و عادلانه می‌بیند (البته درباره فردوسی چنین اظهارنظری نمی‌کنم) اما شعر عراقی مانند جوان ۲۰ ساله‌ای است که تازه با سختی‌ها دست‌وپنجه نرم می‌کند و در اوج بلوغش ساده گرفتن زندگی را پیشنهاد می‌کند که دقیقاً همین تفاوت ساده‌انگاری خراسانی و ساده‌انگاری عراقی است.

و اما بیت سوم: در این بیت که تفکرات مرکزی حافظ حول آن می‌چرخد به نکته‌ای اشاره شده که در سبک عراقی بسیار موردتوجه بوده و آن درک ادراک‌ناپذیر بودن ذات باری متعالی است. گویی شاعر از پس سختی تفکراتی طاقت‌فرسا میان دشت ایمان و شک عبور کرده و به فهم ناچیز خود پی برده، پس به ادراک‌ناپذیر بودن اقرار کرده که از دل این ادراک‌ناپذیری، اعتقاد به قضاو قدر که از دیگر مشخصات سبک عراقی است شکل می‌گیرد.

پاسخ سؤالات ۷۵ تا ۷۸

۷۵ خِزْد

۷۶ مغولان

۷۷ لغات قبایل ترک و مغول

۷۸ زهد ریایی

پاسخ سؤالات ۷۹ تا ۸۲

۷۹

۵ مورد ویژگی زبانی نوشته شده است:

- ۱) چهارچوب زبان همان چهارچوب فارسی قدیم یعنی زبان سبک خراسانی است که تا حدودی مختصات جدید یافته است.
- ۲) لغات فارسی اصیل قدیم کم شده و جای آن‌ها را لغات عربی گرفته است.
- ۳) "می" اندک اندک جای "همی" را گرفته است.
- ۴) "در" به جای "اندر" درحال جایگزین شدن است و نیز واژه‌های "ایدون، ایدر، ابا، ابر و..." بسیار اندک به کار می‌رود.
- ۵) به کارگیری حرف نشانه مر در کنار مفعول جمله کم شده.

۸۰

در دوره خراسانی معشوق شاعر، زمینی و دست‌یافتنی بود ولی در شعر این دوره، مقام معشوق اندک اندک متعالی می‌گردد تا آنجا که گاه با معبود یکی می‌شود.

۸۱

پرهیز از زهد ریایی - توجه به صفا و پالایش درون - برتری عشق بر عقل - بی‌اعتباری دنیا اعتقاد به قضا و قدر

۸۲

شعر سبک خراسانی	شعر سبک عراقی
ستایش خرد شادی‌گرایی وصال واقع‌گرایی (توجه به دنیای بیرون) رواج روحیه پهلوانی و حماسی باور به اختیار و اراده زمینی بودن معشوق بازتاب اندک علوم و شعر	ستایش عشق غم‌گرایی فراق ذهن‌گرایی (توجه به دنیای دورن) رواج روحیه عرفانی و اخلاقی باور به قضا و قدر آسمانی بودن معشوق بازتاب بیشتر علوم در شعر

پاسخ سؤالات ۸۳ تا ۸۶

۸۳

درست

۸۴

درست

۸۵

نادرست

۸۶

درست

۸۷

الف) ← ملاحسین واعظ

ب) ← امیرعلی شیرنوی

پ) ← ظهیرالدین

ت) ← ظفرنامه شاهی

متن عرفانی و متعلق به سبک عراقی است و نثری ساده، شیوا، آراسته و دل‌انگیز و مسجع دارد.
 باتوجه‌به قالب غزل و زبان نرم و دلنشین شعر، محتوای عاشقانه کاربرد واژه‌های عربی مانند وفا، عهد، عیب، نظر، ملامت، سهل، کاربرد
 واژه‌های کهن نیایی و زرخدان، داشتن مختصات زبانی نو و کهن در کنار هم؛ این شعر متعلق به سبک عراقی است.

پاسخ سؤالات ۸۹ تا ۹۲

۸۹ درست

۹۰ درست

۹۱ نادرست

۹۲ نادرست

۹۳

مَرَّه می هَمَّ دَ می فاعلن - U -	تِ دَ رِ غَا مَدَّخُ دَا رَا فاعلاتن -- U -	مَ لِ دَر دَس یِ بِ جَا نَا فاعلاتن -- U -	سِ نِ مَ لَا دَل زِ ثَن هَا فاعلاتن -- U -
--	--	---	---

۹۴ سومین اسیر

۹۵

ر ک جاست	ک ش عی یا	م ه عا شق	م ن ز ل آن	پایه‌های آوایی مصراع دوم
- U U	- - U U	- - U U	- U U -	نشانه‌های هجایی
فعلن	ف ع ل ا تن	ف ع ل ا تن	ف ا ع ل ا تن	وزن

۹۶ الف مفاعیلن

ب فعولن

پ مستفعلن

پایه‌های آوایی	و	گر	خُر	شید	د	در	مَج	لِس	ن	شی	ند	
	ن	پند	دا	رم	کِ	هَم	تا	ي	تُ	با	شد	
وزن	مفاعیلن			مفاعیلن			مفاعیلن (فعولن)					

پایه‌های آوایی	عید	بِ	پی	را	هن	دَ	ری	دن	می	کُ	نَن	دَم	دو	س	تان	
	بی	دِ	لان	را	عید	ب	کر	دم	لا	جَ	رم	بی	دل	شُ	دم	
وزن	فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعِلن			

پاسخ سؤالات ۹۹ تا ۱۰۰

۹۹ همسان دولختی

۱۰۰ همسان

۱۰۱ الف) فاعلاتن ب) مستفعلن

۱۰۲ گزینه ۳

خون‌افشان = خو / نف / شان = مفعولن
خون / اف / شان = مفعولن

پایه‌های آوایی	إِـ	تِـ	ما	دی	نِـ	سَـ	بَـ	کَـ	رِـ	جِـ	هَـ
بل	کِـ	بَـ	گَـ	دو	نِـ	گَـ	دَـ	نِـ	زِـ	هَـ	
وزن	فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن	

بیت "ب"

پایه‌های آوایی	چَـ	دَـ	گَـ	دی	گَـ	دِـ	اَسَـ	رَـ	حَـ	قِـ	قَـ
ای	نَـ	دَـ	نِـ	تِـ	حَـ	قِـ	قِـ	اَزَـ	مَـ	جَـ	زِـ
وزن	فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن	

پاسخ سؤالات ۱۰۴ تا ۱۰۵

مانند کبوتر ۱۰۴

گوش دادن ۱۰۵

۱۰۶ الف) ← ۳ (تا ب گویم شرح در د اش تی یاق: اوزان پایانی شعر فارسی همیشه بلند حساب می‌شود)
 ب) ← ۱ (م کن پی ش دی وا ر غید بت ب سی: یک هجای کشیده برابر است با یک هجای بلند + یک هجای کوتاه)
 پ) ← ۲ (او می ر و د دا مَن کِ شان مَن زِه ر تَد ها یی چ شان: مصوت بلند پیش از نون ساکن، کوتاه حساب می‌شود).

پرتکاپو - پرده‌داری ۱۰۷

از ۴ پایه فعولن ۱۰۸

ابیات "الف، د" هم وزن هستند. ۱۰۹

پایه‌های آوایی	شَمَـ	سَـ	هَـ	دَمَـ	نَوَـ	رَـ	جَـ	نِـ	مِـ	دَـ	هَـ
	اَوَـ	بَـ	ظَـ	هَـ	وَـ	عَـ	ظَـ	اَحَـ	کَـ	مَـ	بُودَـ
وزن	فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن	

وزن بیت ج: مفتعلن مفتعلن فاعلن

وزن بیت ب: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

الف صلح‌کنان - سبز قبا (هر مورد درست دیگر)

ب صبح‌خیزی - عشق‌بازان (هر مورد درست دیگر)

پ خداجو - فدایی (هر مورد درست دیگر)

ت نرنجیدم - سحرگاهان (هر مورد درست دیگر)

ث نظاره‌گر - گره‌گشا (هر مورد درست دیگر)

ج نگرفتم - صلواتی (هر مورد درست دیگر)

۱۱۱ الف) چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران کرد
ب) نتوان از سر او برد هوای شیرین لشکر خسرو اگر بر سر فرهاد رود
به‌ترتیب نرگس و سر در بیت اول، مجاز به علاقه شباهت دیده می‌شود که همان استعاره مصرحه است.

۱۱۲ جهان: مجاز
خوردن: قرینه

۱۱۳ الف مجاز

ب حقیقی

پاسخ سؤالات ۱۱۴ تا ۱۱۶

۱۱۴ بیت

۱۱۵ خون

۱۱۶ ایران

۱۱۷ گزینه ۱

مجاز در سایر گزینه‌ها:

۲) سر: مجاز از مو

۳) ماه و خورشید: مجاز سیارگان و ستارگان و اجرام آسمانی

۴) کتاب: مجاز از قرآن

۱۱۸ الف) مجازی (ب) حقیقی

۱۱۹ نگین ← مجاز از انگشتر

۱۲۰ گزینه (الف) یا؛ چو دانست کز مرگ نتوان گریخت بسی آب خونین ز نرگس بریخت

پاسخ سؤالات ۱۲۱ تا ۱۲۲

۱۲۱ تمامی موجودات

۱۲۲ فلک، آسمان

۱۲۳ الف) حقیقی ب) مجازی

۱۲۴ گزینه ۴

دشت مجاز از سرزمین و یک جای نامعلوم می‌باشد. نیم‌دانگ نیز مجازاً یعنی مقداری کم و بی‌ارزش.

۱۲۵ گزینه ۳

نکته: برای یادگیری و فهم بهتر مجاز خوب است رابطه‌های آن را یاد بگیرید. در بیت اول منظور از کلمه عالم، مردم عالم هستند. بیت دوم مقصود از سر، قصد و اراده می‌باشد. در بیت چهارم نیز مراد از کلمه دشت، مردم حاضر در دشت می‌باشد.

پاسخ سؤالات ۱۲۶ تا ۱۲۸

۱۲۶ حقیقی یا اصلی - غیرحقیقی

۱۲۷ قرینه

۱۲۸ شباهت

۱۲۹ گزینه ۴

آب مجاز از رود

۱۳۰ معنای غیرواقعی زیرا در معنای قدرت است.

پاسخ سؤال ۱۳۱

۱۳۱ درست

۱۳۲ سینه: مجازاً انسان همدرد و همدل / با سینه سخن گفتن

۱۳۳ مکتب وقوع

۱۳۴ صائب تبریزی

۱۳۵ الف
خلاق المعانی ثانی

۱۳۶ گزینه ۲

ویژگی ذکرشده در گزینه ۲ مربوط به تاریخ ادبیات قرن دهم است.

پاسخ سؤال ۱۳۷

۱۳۷ گزینه ۳

گزینه ۳ صحیح است.

۱۳۸ محتشم کاشانی، ترکیب‌بند

پاسخ سؤالات ۱۳۹ تا ۱۴۰

۱۳۹ آشنایی با تفکرات و معارف هندوان

۱۴۰ صائب

۱۴۱ گزینه ۴

مضمونهای پیچیده، استعاره‌های رنگین و خیالانگیز و تخیلهای رمزآمیز از ویژگیهای شعر بیدل است.

۱۴۲ در این دوره از یک‌سو به دلیل کم‌توجهی و بی‌مهری شاهان صفوی نسبت به شاعران و از سوی دیگر شاعرنوازی و ادب‌گرایی سلاطین هند، شاعران به دربارهای هند روی آوردند. به همین دلیل با شوق و شور تمام راهی آنجا شدند.

۱۴۳ یکی شعر لطیف و فصیحی بود که به‌طور طبیعی و به شیوهٔ کسانی مثل حافظ و سعدی در جریان بود و بابا فغانی شیرازی از نمایندگان آن است. دیگری مکتب وقوع که نتیجهٔ چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود و بازتاب طبیعی محیط اجتماعی قرن دهم بود که البته راه به‌جایی نبرد.

۱۴۴ ۱- ← ج / ۲- ← د / ۳- ← ب

بهره‌گیری شاعر از مضامین تازه با استفاده از آرایه‌های تشخیص و حسن تعلیل؛ شاعر می‌گوید: بخیه یا وصله‌های کفشم دندان‌نما و نمایان شده است و دلیلش آن است که بر بیهوده‌گری‌های من می‌خندد. (دندان‌نما شدن بخیه کفش مضمونی جدید است)

شاعر با بهره‌گیری از آرایه تمثیل یا اسلوب معادله و تصویرسازی شاعرانه، دلبستگی افراد پیر را به زندگی دنیوی، با ریشه دواندن نخل کهنسال در زمین مقایسه کرده و بیت او به‌عنوان ضرب‌المثل رواج یافته است.

چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران کرد.

تقطیع مصراع اول	چ / را / چون / لا / ل / خو / نین / دل / ن / با / شم
نشانه‌های هجایی	U --- U --- U

الف) واله و شیدا دلِ من، بی‌سر و بی‌پا دلِ من (ذکر گزینه کافی است)
 واله و شی / دا دلِ من / بی‌سر و بی / پا دلِ من
 مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

گزینه ۳

گزینه ۳ صحیح است.

فت ن ان گی / ز ج هان نر / گ بس جا دو / ی ت بود

ع بر گن هان	از دی د		
	آیی ن	م دا پن را	

گزینه ۴

بررسی وزن هر گزینه:

(۱) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(۲) مفتعلن مفتعلن فاعلن

(۳) فعولن فعولن فعولن فعل

(۴) مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن

نکته: در گزینه‌های ۱ تا ۳ وزن‌ها همسان هستند و فقط در رکن آخر یک هجا حذف شده است. حذف یک از رکن آخر به همسان بودن وزن بیت آسیبی نمی‌زند.

۱۵۳

گ	رو	هی	سر	ب	سر	گو	یا	ی	خا	موش
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
و	لی	چُن	بَح	ـ	دَر	بَر	گَر	دِ	دَر	جوش
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
مفاعیلُن			مفاعیلُن			فعولُن				

۱۵۴

ن	گَر	دَن	د	ران	بُقی	ع	دی	دَم	ن	خاک
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-
م	با	نو	د	بو	دام	د	ران	جا	ی	پاک
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-
فعولُن			فعولُن			فعولُن			فعولُن	

۱۵۵

گزینه ۱

وزن بیت:

ای تُر کِ آ	تش رخ بیا	ران آپِ آ	تش فام را
- U - -	- U - -	- U - -	- U - -
وین جامِ ی	نی لی ز من	پس تا ن در	ده جام را

طوقِ اوست	خست پُ رز	گرسِ چر
- U -	- U U -	- U U -
شوقِ اوست	کست پُ رز	ورِ دِلِ خا

وزن سایر ابیات:

(۱) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

(۳) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

(۴) مفتعلن فعولن مفتعلن فعولن

وزن بیت:

خُنِ کان دَم	کِ بِ گویی	کِ بِ یا عا	شِ قِ مس کین
- - U U	- - U U	- - U U	- - U U
کِ تِ آشف	تِ یِ مایی	سِ رِ اغ یا	رِ نِ دا ری
- - U U	- - U U	- - U U	- - U U
فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن

وزن بیت گزینه ۴: فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن

دا	مَم	نم	را	بِ	قه	رز	قَد	فا	می	کِ	شد
-	U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-

الف	ب
ز یزدان دان نه از ارکان که کوتاه دیدگی باشد	مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
سلسله موی دوست، حلقه دام بلاست	مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن
بخندد همی باغ چون روی دلبر	فعولن فعولن فعولن فعولن
هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان	مستفعلْ مفعولن مستفعلْ مفعولن

گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند وین عالم بی اصل را، چون ذره ها بر هم زند

تقطیع و برش آوایی مصراع ۲	وین / عا / ل / م	بی / اص / ل / را	چون / ذر / ر / ها	بر / هم / ز / ند
نشانه های هجایی	- U - -	- U - -	- U - -	- U - -
وزن واژه	مُستفعلِن	مُستفعلِن	مُستفعلِن	مُستفعلِن

درخت / مشبه محذوف است

رخ اندیشه یا زلف سخن

گلی مهر یا درخت مهر یا بذر مهر

ای باد = استعاره مکنیه

زمانه: زمانه مانند انسان نقش برآرد

نورچشم: استعاره از فرزند

کشته: استعاره از اعمال

الف

خنجر (استعاره از جفا) / استعاره آشکار یا استعاره مصرحه

چهار بار

الف

نفس باد

آینه، استعاره از قلب

۱۷۰ الف

سبزه‌ها و گل‌ها یا شبنم صبحگاهی

ب

خوشه انگور، اضافه تشبیهی

۱۷۱ الف

کهنه‌کتاب / استعاره از جهان هستی

پاسخ سؤالات ۱۷۲ تا ۱۷۳

۱۷۲

استعاره از دل

۱۷۳

استعاره از چشم

پاسخ سؤالات ۱۷۴ تا ۱۷۵

۱۷۴

آشکار یا مصرّحه

۱۷۵

پنهان یا مکنیه

۱۷۶

استعاره از اشک؛ تشبیه: اشک مانند زّالۀ صبحدم زیبا است یا هر مثال مناسب دیگر

۱۷۷

گزینه ۱

در بیت گزینه ۱ "نرگس" در معنای حقیقی (نام گلی) به کار رفته است؛ اما در سایر ابیات "نرگس" استعارۀ مصرّحه از "چشم" است.

۱۷۸

کاربرد لغاتی که تا قبل از عصر صائب و سبک هندی رواج نداشت مثل بخیه و

۱۷۹

گزینه ۳

۱۸۰

معناگرا

۱۸۱

گزینه ۳

گزینه ۳ مربوط به ویژگی "فکری" قرن یازدهم و دوازدهم است.

پاسخ سؤالات ۱۸۲ تا ۱۸۳

۱۸۲ بدایع الوقایع

۱۸۳ احسن التواریخ

۱۸۴ فرهنگ لغت

۱۸۵ الف) ناظم‌ان مناظم سخن‌پیرایی و سلسله‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند.

۱۸۶ الف) کتابی به نثر ساده، نوشته شیخ بهایی در موضوع فقه (۲)
ب) کتابی که در عثمانی نوشته شده و نثر آن ساده ولی مقدمه آن مصنوع (۳)
ج) نوشته اسکندربگ ترکمان در موضوع تاریخ است. (۱)

۱۸۷ الف) نثر ساده (۲) ب) نثر مصنوع (۱) ج) نثر بینابین (۳)

۱۸۸ گزینه ۴

در گزینه (۴) ویژگی‌های نثر در سبک خراسانی آمده است.

پاسخ سؤالات ۱۸۹ تا ۱۹۲

۱۸۹ اوایل قرن یازدهم / اواسط قرن دوازدهم

۱۹۰ واقع‌گرا / حقیقی مردم آن دوره

۱۹۱ غزل / تکرار قافیه

۱۹۲ عباس‌نامه / محبوب‌القلوب

۱۹۳ ب) این نغمه محبت بعد از من و تو ماند تا در زمانه باقی است آواز باد و باران
وزن = مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن / مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن

۱۹۴ گزینه ۴

بسیار گنه کردیم آن بود قضای تو، (مستفعل مفعولن یا مفعول مفاعیلن)

۱۹۵ مورد (ب) صحیح است.

بررسی اوزان ابیات:

(۱) مستفعّلن مستفعّلن مستفعّلن مستفعّلن

(۲) مفاعِلن فعلاّتِن مفاعِلن فعِلن

(۳) فعلاّتِن فعلاّتِن فعلاّتِن فعِلن

(۴) مفاعِلن فعلاّتِن مفاعِلن فعلاّتِن

مورد (ب): ای دوست شکر خوشتر یا آن که شکر سازد؟ خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟

وزن واژه بیت "باغ سلام می کند، سرو قیام می کند سبزه پیاده می رود، غنچه سوار می رسد"، "مفتعلن مفاعِلن مفتعلن مفاعِلن" است.

مورد (ب): اشک سحر زداید، از لوح دل سیاهی خرم کند چمن را، باران صبحگاهی در نظم همسان دولختی، هر مصراع از دو پاره همگون تشکیل می شود - هر نیم مصراع در حکم یک مصراع است - هجای پایان نیم مصراع، مانند پایان مصراع بلند محسوب می شود - بین هر نیم مصراع مکث وجود دارد.

(الف) شُک / را / ن / ی /

(ب) قُ / دی / کُن /

(پ) — — — — —

(ت) مستفعّلن

پایه های آوایی این شعر را به صورت "مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن" نیز می توان جدا کرد.

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (مفاعی)

وزن بیت صورت سؤال و گزینه ۴: مفاعِلن فعلاّتِن // مفاعِلن فعلاّتِن

وزن سایر ابیات:

(۱) مفاعِلن فعلاّتِن مفاعِلن فعِلن

(۲) فعلاّتِن فعلاّتِن فعلاّتِن فعِلن

(۳) مفاعیلِن مفاعیلِن مفاعیلِن مفاعیلِن

وزن شعر سؤال "همسان دولختی یا دوری" است. هجاهای پایان نیم مصراعها مانند هجای پایان مصراعها باید "بلند" محسوب شود.

وزن بیت: مفتعلن فاعِلن // مفتعلن فاعِلن

مَس	ت	ش	وَن	د	چَش	م	ها	از	س	ک	را	ت	چَش	م	او
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
رَق	ص	کُ	نان	دِ	رَخ	ت	ها	پی	ش	لِ	طا	فَ	تِ	ض	با
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	✓	U	-
مفتعلُن				مفاعِلُن				مفتعلُن				مفاعِلُن			

پَک	رو	ز	بِ	شِی	دا	یِ	دَر	زُل	فِ	تُ	آ	وی	زم
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-
زان	دُ	لَ	بِ	شِی	ری	نَت	صَد	شو	ر	بَ	رَن	گی	زم
-	✓	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-
مفعولُ				مفاعِلُن				مفعولُ		مفاعِلُن			

وزن‌های دوری یا دولختی متناوب‌الارکان هستند.

مصرع گزینه "الف" دارای وزن همسان دولختی یا دوری است؛ زیرا از دو وزن واژه متفاوت تشکیل شده است. "فعلاتُ فاعلاتن // فعلاتُ فاعلاتن" اما وزن مصرع دوم از تکرار "مفتعلن" به دست آمده است.

پایه‌های آوایی													
گر	دَج	لِ	دَ	را	مو	زد	با	دِ	لَ	بُ	سو	زِ	دل
نیـ	می	شَ	وَ	دَف	سُر	دِ	نیـ	می	شَ	وَ	دا	تش	دان
مفعولُ				مفاعِلُن				مفعولُ		مفاعِلُن			
-	-	U	U	-	-	-	-	-	-	U	U	-	-

صورت اول: سه‌تایی - چهارتایی: مفعولُ مفاعِلُن (۲ بار) / صورت دوم: چهارتایی - سه‌تایی: مستفعلُ مفعولُن (۲ بار)

(۱) این نوع اوزان از تکرار یک پایه همسان، حاصل نمی‌شود. بلکه پایه‌ها یا وزن واژه‌ها، یک‌درمیان تکرار می‌شود. (۲) در وزن دولختی یا دوری، میانه هر مصراع با درنگ و مکثی نسبتاً آشکار، همراه است. (۳) در این نوع اوزان، هر نیم‌مصراع در حکم یک مصراع است، بنابراین هجای پایان نیم‌مصراع، مانند پایان مصراع، بلند محسوب می‌شود؛ به عبارت دیگر، هجای کوتاه یا کشیده در پایان نیم‌مصراع، هجای بلند به شمار می‌آید.

گزینۀ "الف" باتوجه به دولختی بودن وزن مصراع، واژه "آی" که یک هجای "کشیده" است، در پایان نیم‌مصراع، بلند به حساب می‌آید و علامت آن از "U" به "-" تغییر می‌یابد.

پایه‌های آوایی	خا	هم	ک	با	م	دا	دی	بی	رون	ز	وی	پ	صح	را
	تا	بو	س	تان	پ	ری	زد	گل	ها	ی	با	م	دا	دی
وزن واژه	مفعول			فاعلاتن			مفعول			فاعلاتن				
نشانه‌های هجایی	-	-	U	-	U	-	-	-	-	U	-	-	-	-

وزن این بیت به دو صورت "سه‌تایی - چهارتایی: مفعول فاعلاتن" و "چهارتایی - سه‌تایی: مستفعلن فاعولن" قابل برش زدن است.

الف از پس پرده درآمدن: خود را آشکار کردن

گندم از گندم بروید جو ز جو: نتیجه هر کاری متناسب با خود آن است.

الف حس آمیزی

دوم

الف کنایه از اینکه تدبیر من سودی ندارد.

الف دامن‌کشان بر زمین راه رفتن (۳)

ب) بر در کسی کوبیدن (۱)

ج) بر سر زبان‌ها افتادن (۲)

رخت کشیدن

الف) دست‌وپا گم کردن (۲) ب) دسته‌گل به آب دادن (۳) ج) بازار شکستن (۱)

موی شکافتن ← کنایه از دقت کردن و ریزبینی

۲۱۹ کار بیهوده کردن

۲۲۰ مدت کم باقی مانده از عمر

۲۲۱ گزینه ۲

بررسی کنایه در سایر ابیات:

- (۱) پای در گل ماندن ← گرفتار شدن / دست بر دل بودن ← نگران و مضطرب بودن
(۳) لنگر کردن (انداختن) ← توقف یا اقامت طولانی کردن / خانه بر دوش بودن ← آوارگی و سرگردانی
(۴) زورق (کشتی) بر خشک راندن ← کار بیهوده کردن

۲۲۲ دامن کشان بر زمین راه رفتن کنایه از ناز و غرور داشتن / غبار کالبد بر هوا رفتن (مصراع دوم) کنایه از مردن

۲۲۳ گزینه ۴

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱: "به بار بودن" گل کنایه از "شادابی"
گزینه ۲: "دل گرفتن" کنایه از "ناراحت بودن"
گزینه ۳: "به چیزی دست بردن" کنایه از "اقدام کردن"

۲۲۴ الف ستاره شمردن ← انتظار کشیدن و لحظه شماری

ب گوشمالی دادن ← تنبیه کردن، آزار دادن

پ مهر بر لب زدن ← سکوت کردن / لب گشودن ← سخن گفتن / قفل حیرت بر لب کس زدن ← او را به سکوت و شگفتی واداشتن، موجب سکوت و حیرت کسی شدن

۲۲۵ الف روی در مخلوق و پشت به قبله نماز خواندن ← ریاکاری

ب سر به گریبان کشیدن ← غمگین نشستن و گوشه گیری

پ سر در گریبان کشیدن ← خجالت کشیدن، شرم داشتن

ت گره بر ابرو زدن ← اخم کردن، خشمگین بودن، نشان دادن خشم و ناخرسندی